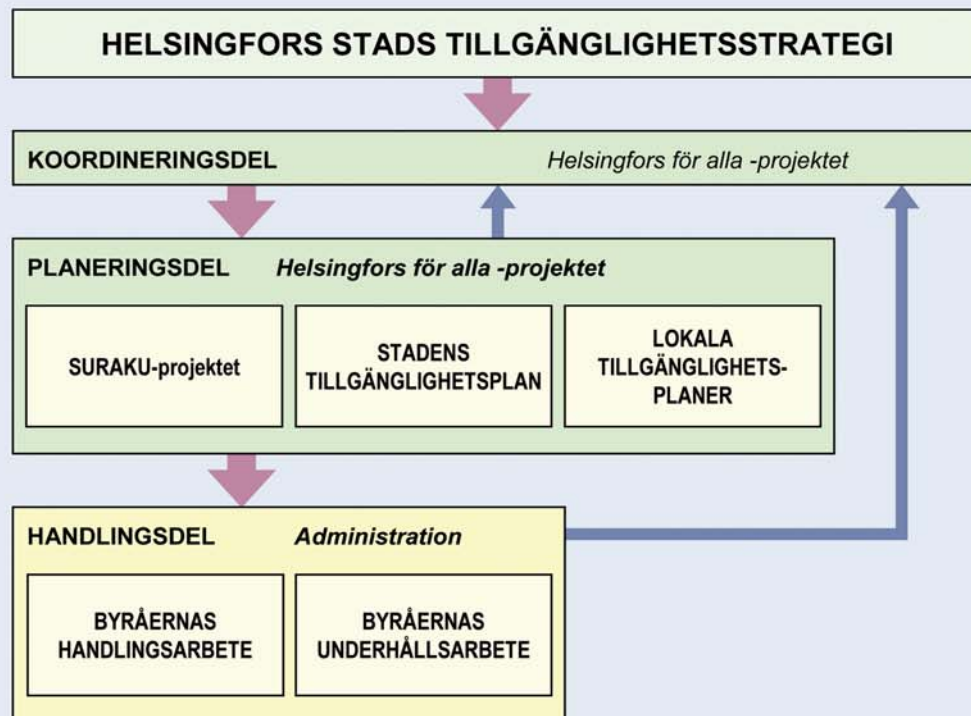

HELSINGFORS STADS TILLGÄNGLIGHETSPLAN FÖR PERIODEN 2005-2010

Utfört av Sito-Konsultit Oy	
Kontaktperson för publikationen i byggnadskontoret Projektleddare Pirjo Tujula	
Titel Helsingfors stads tillgänglighetsplan för perioden 2005-2010	Var kan publikationen erhållas (person och rum) Helsingfors stads byggnadskontor Sirpa Linnola
Seriens titel 2005:7	
Serienummer 2005/7	Publikationstidpunkt 14.11.2005
Sidor 51	Bilagor 3
ISBN 952-473-598-9	ISSN 1238-9579
Språk hela publikationen Finska	Sammandrag
Sammandrag Målsättningen för Helsingfors stads tillgänglighetsplan är att under perioden 2005 - 2010 styra och koordinera administrationens praktiska åtgärder som syftar till tillgänglighet. Uppgörandet av stadens tillgänglighetsplan baserar sig på den tillgänglighetsstrategi som godkänts av stadsstyrelsen, och den iakttar principerna som stadsstyrelsen presenterade i sitt beslut 15.10.2001 angående förverkligande av tillgänglighet. Stadsstyrelsen har 14.11.2005 godkänt Helsingfors stads tillgänglighetsplan för perioden 2005-2010. SuRaKu-anvisningarna som uppstått på basen av ett omfattande tidigare samarbete, har skapat grunden för förverkligandet av tillgänglighet i staden. Avsikten med tillgänglighetsplanen är att styra det praktiska arbetet så, att det så effektivt som möjligt befrämjar tillgänglighet inom hela staden, samt hjälper administrationen i dess tillgänglighetsarbete. Vid prioriteringen av tillgänglighetsplaneringen tillämpas två huvudprinciper: behovsbaserad prioritering och byggnadsekonomisk prioritering. I tillgänglighetsplanen visas de områden som definierats på behovsprioriteringsbas. Områdena har ytterligare uppdelats i tre grupper, beroende på tiden för förverkligandet, vilket avgörs på basen av hur brådskande åtgärderna är: Under år 2005 startas pilotobjekt, vilka ger information och möjligheter att utveckla arbetsmetoder för förverkligande av tillgänglighetsprogrammet. Under perioden 2006 - 07 startas kartläggningsarbetet i de mest brådskande områdena, t.ex. i affärscentrum, och under perioden 2008 - 10 i de områden som följer i brådshetsordningen. Den behovsbaserade prioriteringen utgår från användarnas synvinkel och behov, t.ex. tjänsternas antal och kvalitet i området och invånarnas åldersstruktur. Den byggnadsekonomiska prioriteringen påverkar programmen och planeringen för genomförandet. På basen av stadens tillgänglighetsplan startas uppgörandet av de lokala tillgänglighetsplanerna, vilket sker som ett samarbete mellan Helsingfors för alla-projektet och administrationen. Programmering samt planering och åtgärder för genomförande sker separat inom varje enskild administrationsenhet, inom ramen för budgeterade anslag. Tillgänglighet bör förverkligas i administrationens hela verksamhet och i alla projekt. Tillgänglighetsplanutkastet har presenterats för Helsingfors för alla -projektets ledningsgrupp samt för Helsingfors äldre- och handikappråd. Utlåtanden om planen har inbegärts under våren 2005 av olika administrationsenheter och intressegrupper.	
Nyckelord Rörelse- och aktivitetstillgänglighet, tillgänglighet, tillgänglig miljö Tillgänglighetsplan, regional tillgänglighetsplan, handlingsplan och handlingsprogrammet Helsingfors för alla	
UDK	

SISÄLLYSLUETTELO

INLEDNING	4
UTGÅNGSPUNKTER.....	6
1 BAKGRUND.....	6
1.1 Tillgänglighetsstrategin i Helsingfors.....	6
1.2 Definition av tillgänglighet.....	8
1.3 Äligganden enligt lagstiftningen.....	10
1.4 Tidigare tillgänglighetsarbete i Helsingfors	10
2 MÅLSÄTTNING OCH UTGÅNGSINFORMATION.....	16
2.1 Målsättning	16
2.2 Planeringsprocess.....	17
2.3 Utgångsinformation	17
3 TILLGÄNGLIGHETSPLANENS PRINCIPER.....	19
3.1 Precisering av målsättning.....	19
3.2 Målsättningsnivåer för tillgänglighet	20
3.2.1 Specialnivå.....	20
3.2.2 Basnivå	21
3.3 Prioritering av bygg- och renoveringsobjekt.....	22
3.3.1 Behovsbaserad prioritering	22
3.3.2 Byggnadsekonomisk prioritering	23
PLANERINGSDEL	25
4 HELSINGFORS TILLGÄNGLIGHETSPLAN FÖR PERIODEN 2005-2010.....	25
4.1 Planens framskridande	25
4.2 Utvecklingsområden och specifika objekt för tillgänglighet under perioden 2005-2010	25
4.3 Exempel på pilotområden år 2005	28
4.3.1 Byggnadskontorets regionplaner som arbetsredskap för regionella tillgänglighetsplaner	28
4.3.2 De södra stadsdelarna	29
4.3.3 Centrala Nordsjö	31
4.4 Utvecklingsområden under perioden 2006 – 2007	33
4.5 Utvecklingsområden under perioden 2008 – 2010	34
4.6 Förbättring av separata objekt	34
5 ÅTGÄRDER.....	36
5.1 Regionala tillgänglighetsplaner	36
5.2 Administrationsspecifik verkställighet	38
5.2.1 Administrationsspecifika handlingsprogram.....	38
5.2.2 Administrationsspecifika handlingsplaner	38
5.2.3 Byggnad	39
5.2.4 Underhåll.....	39
5.2.5 Skapande av kostnadsinformation.....	40
5.2.6 Tillvägagångssätt och innovationer.....	40
6 HELSINGFORS FÖR ALLA -PROJEKTETS OCH ADMINISTRATIONENS ROLLER	41
6.1 Helsingfors för alla -projektet	41
6.2 Administration	42
7 TILLGÄNGLIGHETSARBETE	44
7.1 Ansvarskedja för planering, byggande och underhåll	44
7.2 Uppgifter som påverkar tillgänglighet.....	45
7.2.1 Områdes- och trafikplanering.....	45
7.2.2 Planering, byggande och underhåll av offentliga gatu- och grönområden.....	47
7.2.3 Byggnader och gårdsområden.....	48
7.2.4 Övervakning.....	49
7.2.5 Kollektivtrafik.....	50
8 SAMMANDRAG OCH REKOMMENDATIONER ÖVER DE VIKTIGASTE ÅTGÄRDERNA.....	51

BILAGOR

- 1 Utvecklingsåtgärder fram till år 2011, karta
- 2 Karta över seniorbefolkningen områdesvis, över 65-åringar, situationen i slutet av år 2002
- 3 Schema över Helsingfors planerings-, byggnads- och underhållsorganisation

INLEDNING

Helsingfors stadsstyrelse godkände 15.10.2001 ett program rörande stadens tillgänglighetsstrategi för perioden 2001 - 2010. Härvid beslöt man att inom byggnadskontoret starta projektet Det tillgängliga Helsingfors för perioden 1.1.2002 -31.12.2011 (numera Helsingfors för alla -projektet), med ansvar för programmets förverkligande, koordinering, information, rapportering och kvalitetskontroll.

Helsingfors för alla -projektet har gjort upp Helsingfors stads tillgänglighetsplan, vars målsättning är att styra och koordinera de praktiska åtgärder som stadens administration vidtar vid förverkligandet av tillgänglighet under perioden 2005 - 2010. Uppgörandet av stadens tillgänglighetsplan baserade sig på den rörelse- och aktivitetstillgänglighetsstrategi som stadsstyrelsen godkänt, och följer de principer som presenteras i stadsstyrelsen beslut beträffande förverkligandet av tillgänglighet. Stadsstyrelsen godkände 14.11.2005 Helsingfors stads tillgänglighetsplan för perioden 2005-2010.

Uppgörande av planerings-, byggnads- och underhållsinstruktioner för gatu-, grön- och gårdsområden på tillgängliga offentliga områden (det sk. SuRaKu-projektet) har delvis pågått parallellt med Helsingfors tillgänglighetsplan. Arbetet inleddes år 2003 som ett samarbetsprojekt mellan sex städer, med Helsingfors för alla -projektet som ansvarig dragare. Målsättningen med SuRaKu är att skapa tillgänglighetsinstruktioner för planering, byggande och underhåll av gatu-, grön- och gårdsområden och säkerställande av deras tillgänglighet.

Instruktionerna omfattar två delar, och innehåller kriterier med vars hjälp tillgängligheten för uteområden kan utvärderas och förses med anvisningar, samt instruktioner baserade på modellplanerna, vilka underlättar den praktiska tillämpningen av kriterierna för planeringen av ytterområden. Instruktionerna som uppgjorts som ett resultat av det omfattande samarbetet, har skapat grunder för att tillgänglighetsarbetet nu kan förverkligas i praktiken, i enlighet med Helsingfors stads tillgänglighetsplan.

Kriterierna för en tillgänglig miljö uppfylls bara i mycket få områden i Helsingfors. Därför krävs relativt omfattande reparationsåtgärder på nästan alla områden. På grund av arbetets omfattning, det stora antalet administrationsenheter som ansvarar för arbetet samt uppgiftens stora tidsomfattning kräver tidsplaneringen och koncentrerings av arbetet på väsentliga saker omsorgsfull planering och koordinering.

Målsättningen för stadens tillgänglighetsplan är att underlätta arbetes programmering på lång sikt. I tillgänglighetsplanen visas de områden som definierats på behovsprioriteringsbas. Områdena har uppdelats i tre grupper, beroende på åtgärdernas aktualitet. Tidtabellen innehåller på motsvarande sätt tidsrekommendationer för det områdesspecifika förverkligandet genom en uppdelning i tre handlingsperioder. Under år 2005 startas pilotobjekt, vilka ger information och möjligheter att utveckla praktiska arbetsmetoder för senare förverkligande av programmet. Under perioden 2006 - 07 startas arbetet i de mest brådskande områdena, t.ex. i affärscentrum, och under perioden 2008 - 10 i de områden som följer i brådhetsordningen.

Vid prioriteringen av tillgänglighetsplanen tillämpas två huvudprinciper: behovsbaserad prioritering och byggnadsekonomisk prioritering. Den behovsbaserade prioriteringen utgår från användaren och de konkreta behov han/hon har beträffande tillgänglig miljö. Sådana faktorer är t.ex. tjänsternas mängd och kvalitet i området samt invånarnas åldersstruktur. Den byggnadsekonomiska prioriteringen styr tillgänglighetsplaneringen t.ex. då det gäller stora områden som kräver förbättring, samt påverkar handlingsplanering och -program.

På basen av stadens tillgänglighetsplan startas uppgörandet av de lokala tillgänglighetsplanerna, vilket sker centrerat, som ett samarbete mellan Helsingfors för alla -projektet och administrationen. Den egentliga handlingsplaneringen och handlingsåtgärderna utförs separat inom varje administrationsen-

het. Avsikten är att administrationsenheterna gör upp egna årliga handlingsprogram på basen av tillgänglighetsplanen för hela staden och respektive planer för regionerna, inom ramen för de tillgängliga anslagen.

Utkastet till tillgänglighetsplanen har presenterats för Helsingfors för alla -projektets ledningsgrupp, vilken har representanter från olika administrationsenheter och intressegrupper. I utkastskedet presenterades arbetet också för Helsingfors äldre- och handikappråd.

Utlåtanden om planutkastet har inbegärts av stadens administration och centrala intressegrupper. Utlåtanden har mottagits av:

Upphandlingscentralen
Helsingfors Hamn
Helsingfors Vatten
Stadsbiblioteket
Stadsmuséet
Stadsplaneringskontoret
Stadsforskning
Trafikverket
Idrottsverket
Utbildningsverket
Räddningsverket
Byggnadsinspektionsverket
Socialverket
Hälsocentralen
Miljöcentralen

Uudenmaan asuntokiinteistöyhdistys (Helsingfors Svenska Fastighetsförening)
Helsingfors Handelskammare
Helsingfors äldreåd
Helsingfors kyrkliga samfällighet
Invalidförbundet r.f.
Hörselvårdsförbundet r.f.
Synskadades centralförbund r.f.
Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry (Kontors- och byggherreförbundet i Finland)
Inkomna utlåtanden om planutkastet har beaktats i rapporten.

Helsingfors för alla -projektets projektledare Pirjo Tujula från byggnadskontoret har fungerat som dragare vid uppgörandet av Helsingfors stads tillgänglighetsplan. Övriga representanter från byggnadskontoret som deltagit i ledningsgruppen är byråchef Terhi Tikkanen-Lindström, planeringsexpert Veli Silvoja och projektsekreterare Sirpa Linnola. Representanter i ledningsgruppen från stadsplaneringskontorets detaljplaneavdelning har varit arkitekt Marjut Kivelä och arkitekt Anja Nieraja, och från trafikplaneringsavdelningen byråchef Markku Salimäki.

Som konsult har fungerat en arbetsgrupp med arkitekt Jari Mäkynen som projektchef, konstlicentiat Ulla-Kirsti Junttila som planerare och DI Kimmo Rönkä från RÖNKÄ Consulting Oy som sakkunnig.

UTGÅNGSPUNKTER

1 BAKGRUND

1.1 Tillgänglighetsstrategin i Helsingfors

Uppgörandet av ett program rörande Helsingfors stads tillgänglighetsstrategi för perioden 2001 - 2010 inleddes år 2000 på basen av en motion lämnad av ledamot Kalle Könkkölä och understödd av ledamot Maija Könkkölä. Arbetet ledde till ett programförslag rörande en tillgänglighetsstrategi vars principer har sammanställts i en tvådelad rapport. Del 1, "Det tillgängliga Helsingfors - en stad för oss alla" innehåller de strategiska målsättningarna för tillgänglighet, och del 2 "Det tillgängliga Helsingfors - handlingsprogram" innehåller metoder och preliminära åtgärder som krävs för att målsättningarna i del 1 skall uppnås.

Med tillgänglighetsstrategi avses en mångsidig och långsiktig utveckling av tillgänglighet och funktionalitet i stadsmiljön. Den uppställda målsättningen är att göra Helsingfors tillgängligt före år 2011 genom att bygga och reparera stadens allmänna områden och byggnader samt lösningarna för den allmänna trafiken, så att de blir tillgängliga och säkra för alla människor - också rörelse- och funktionshandikappade, seniorer, barn och barnfamiljer.

Helsingfors stadsstyrelse godkände 15.10.2001 ett program rörande stadens tillgänglighetsstrategi för perioden 2001 - 2010. (Stn 15.10.2001 § 1353, 2000-2702). Härvid beslöt man även starta ett tidsbundet projekt kallat Det tillgängliga Helsingfors 1.1.2002 — 31.12.2011 (numera Helsingfors för alla), vars utgångsprinciper är följande:

1. Helsingfors görs tillgängligt före år 2011 genom att bygga och reparera stadens allmänna områden och byggnader samt lösningarna för den allmänna trafiken, så att de blir tillgängliga och säkra för alla människor - också rörelsehandikappade, seniorer, barn och barnfamiljer. Dessutom påverkar staden det privata näringslivet så att målet uppnås.
2. Målsättningen är skapandet av enhetliga och fungerande helheter och gångleder samt byggnadernas tillgänglighet och funktionalitet. Speciell uppmärksamhet fästs vid problem som berör allmänna områden, byggnader och trafikknutpunkter.
3. Vid förverkligandet av tillgänglighetsstrategin befrämjas användarbaserad planering, förverkligande och underhåll samt samarbete mellan stadens administration och olika parter, t.ex. äldre- och handikapporganisationer, handel och affärsliv, fastighetsägare och statsförvaltning.
4. Förverkligandet av tillgänglighetsstrategin ingår sedan år 4 som en del i stadens och administrationsenheternas årliga ekonomi- och verksamhetsplanering.
5. Tillgänglighetssynpunkten beaktas vid uppgörande av bostadsprogram och stadens övriga helhetsprogram. Vid nybyggen, grundrenoveringar och underhållsarbeten görs tillgänglighets- och funktionalitetsgranskningar redan i samband med projektplaneringen.

6. Stadsstyrelsen beslöt ytterligare, att Det tillgängliga Helsingfors -projektet sköts av byggnadskontoret, och att dess uppgift är att:
- I enlighet med stadsstyrelsen riktlinjer koordinera förverkligandet av tillgänglighetsstrategin, utveckla praktiska metoder och verksamhetsmodeller för befrämjande av tillgänglighet i stadens funktioner
 - Uppgöra stadens tillgänglighetsplan och lokala tillgänglighetsplaner för olika områden samt koordinera och upprätthålla ett platsbaserat datasystem för uppföljande av tillgänglighetsprojekt
 - Ge förslag om eventuella anslag och bidrag för tillgänglighetsreparationer och andra separata projekt med anslutning till tillgänglighet, och sköta de praktiska åtgärderna rörande fördelningen av projektanslag och -bidrag i enlighet med de beslut som berör anslagen och bidragen
 - Befrämja samarbete mellan staden och olika intressegrupper i frågor som berör tillgänglighet.

Tillgänglighetsstrategin berör områden för vilka staden ansvarar, samt anslutna områden som ägs eller innehåses av privatpersoner. Staden ansvarar för den strukturella och funktionella tillgängligheten hos allmänna områden (gatuområden, parker och andra allmänna områden) och allmänna byggnader (byggnader för vilka stadens administration ansvarar). Staden ansvarar också för att kollektivtrafiken fungerar (fordon, stationer och hållplatser). Strategiarbetet omfattar också befrämjande av åtgärder som strävar till att öka tillgängligheten och säkerheten i miljön i byggnader och områden som ägs och innehåses av privatpersoner.

En tillgänglig stadsmiljö består av tre olika områden: tillgänglighet på allmänna områden, i trafik och i byggnader. Att röra sig i stadens gatu-, torg- och parkområden bör vara möjligt för alla användare, lederna bör vara obrutna och byggnaderna tillgängliga och åtkomliga.

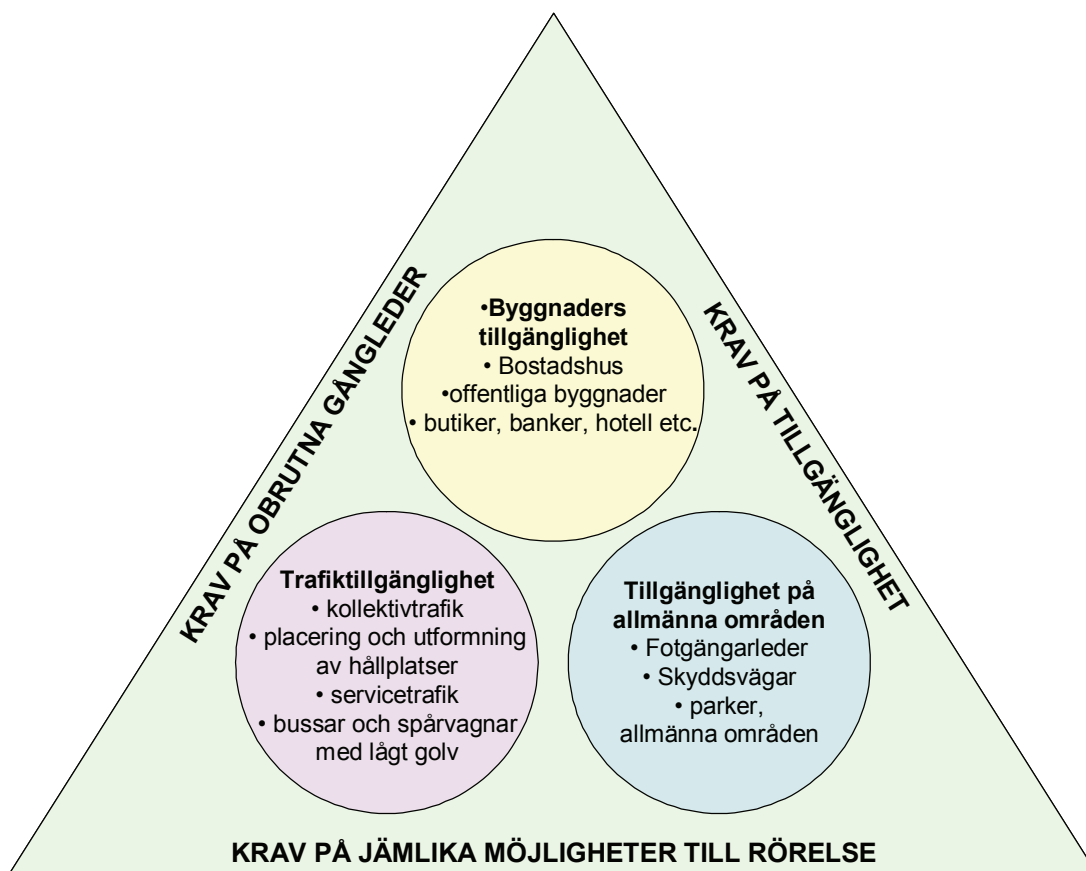

Bild 1: Principerna för tillgänglig stadsmiljö.

Helsingfors för alla - handlingsprogrammet omfattar tre delar som kompletterar varandra. Dessa är koordineringsdelen som kombinerar olika administrationsenheter och uppgifter, den behovs- och områdesbaserade plandelen, samt handlingsdelen som fokuserar på åtgärder.

Avsikten med koordineringsdelen är att sammanlänka uppgifterna inom olika administrationsenheter. För koordineringen svarar Helsingfors för alla - projektet som grundats inom byggnadskontoret. Uppgiften stöds av en styrningsgrupp med stadsingenjören som ordförande, och medlemmar från stadsplaneringskontoret, byggnadsinspektionsverket, fastighetsverket, idrottsverket, socialverket, hälsocentralen, utbildningsverket, trafikverket och nämnden för allmänna arbeten samt olika handikapporganisationer. Dessutom kräver uppgiften omfattande samarbete med intressegrupper som representerar olika användare, handel och affärliv, olika samfund och organisationer samt övriga parter.

Avsikten med plandelen är att utvärdera tillgänglighetens nuvarande situation, utveckla lösningar som förbättrar tillgänglighet samt befrämja förverkligandet av tillgänglighetsarbete i hela staden. I detta syfte uppgörs en allmän tillgänglighetsplan för Helsingfors stads som omfattar hela staden. För utvärdering av tillgängligheten för olika områden uppgörs platsspecifika tillgänglighetsplaner. För plandelen ansvarar Helsingfors för alla -projektet som lyder under byggnadskontoret. Detta görs med stadsplaneringskontorets hjälp och i samarbete med den övriga administrationen.

Avsikten med handlingsdelen är att förverkliga tillgänglighet i administrationsenheternas egen verksamhet. Senheterna ansvarar för förverkligandet av åtgärderna i sin egen verksamhet och inom sina egna områden. För att befrämja tillgänglighet uppgör varje administrationsenhet kriterier och anvisningar för sitt eget område, och dessa iakttas vid planering, byggande, användning och underhåll.

Tillgänglighetsstrategin med tillhörande åtgärder behandlas som en del av stadens och administrations ekonomiska och verksamhetsplaner. Tillgängligheten i stadsmiljön förbättras i huvudsak med hjälp av anslag och normalt arbete som administrationen har till sitt förfogande. Sedan år 2002 har administrationen varit skyldig att i sina verksamhetsplaner och budgeter innefatta presentationer av tillgängligheten inom sina egna ansvarsområden. I presentationen från nämnden för allmänna arbeten föreslogs också att stadsstyrelsen borde reservera ett separat årligt anslag för administrationsenheternas gemensamma tillgänglighetsprojekt, och att bidrag utbetalas åt instanser utanför stadsorganisationen för korrigering av tillgänglighetsaspekter i stadsmiljön.

Handlingsprogrammet för perioden 2002-2010 som utformades i samband med tillgänglighetsstrategin har i denna plan utvärderats till sin struktur och sitt innehåll, och ett mera detaljerat förslag har uppgjorts som plan.

1.2 Definition av tillgänglighet

I tillgänglighetsstrategin definieras tillgänglighetsmålsättningen inom de olika objekten på följande sätt:

- Ett tillgängligt Helsingfors innebär tillgänglighet och säkerhet på gator och övriga allmänna områden, hinderfritt tillträde till byggnader och allmän trafik som passar alla.
- Tillgänglighet på gator och övriga allmänna områden innebär att alla som rör sig på dessa områden har samma ställning i trafiksystemet samt tillgång till högklassiga, tillgängliga, säkra och trivsamma gångleder och områden.
- Tillgängliga byggnader är åtkomliga, lätta att nå, lätta att ta sig in i och ut ur, fungerande och lämpliga för alla användare.
- Tillgänglig kollektivtrafik innebär kollektivtrafiksystem, hållplatser och stationer som är lämpliga för alla samt utbildad och tjänstvillig personal.
- En tillgänglig stadsmiljö innebär obrutna gångleder, förbättring av byggnaders, hållplatsers och offentliga platser tillgänglighet, samt jämlika rörelsemöjligheter som lämpar sig för al-

la. Förverkligande av tillgänglighet förutsätter analys av stadens verksamhet från så brett perspektiv som möjligt.

Tillgänglighetsstrategin baserar sig på stadens serviceuppgifter och ett högklassigt utförande av dessa: trafik, offentliga och privata tjänster samt allmänna områden. Stadens invånare bör obehindrat och säkert kunna ta sig till arbetet, skolor, daghem, affärer eller hälsovårdscentraler under olika tider på året och dygnet. Avsikten med vinterunderhåll är t.ex. att garantera stadens basfunktioner också under vintern, vid halka eller då vädret annars är dåligt.

Bild 2: Stadens centrala tillgänglighetsstrategi är växelverkande planering, där olika handikapporganisationer spelar en central roll som specialister. Bild från test av kantstenar vid skyddsväg i Östra centrum år 2004.

Utgångspunkten för tillgänglighetsstrategin har från första början varit användarinriktning och växelverkan. Med användarinriktning strävar man till att bättre beakta människornas olikhet vid planering av miljö. En välplanerad miljö särskiljer inte människor på basen av deras rörelse- eller funktionsförmåga. Samtidigt som rörelse- och funktionshandikapp beaktas kan stadsmiljöns funktionalitet förbättras som en helhet, till fördel för alla som bor och är verksamma i staden.

Stadens samarbetspartners vid förverkligandet av tillgänglighet är förutom användarna (invånare, personer som arbetar i staden samt besökare) affärlivet (företag), tjänsteproducenter (handel) och fastighetsägare. Vid lokal förbättring av tillgänglighet bör man förutom stadens målsättning även beakta de övriga parternas tillgänglighetsmål. Växelverkande arbete ökar de olika parternas aktivitet och möjligheter att påverka, skapar en positiv bild av staden samt ökar rörligheten och trivseln i staden.

1.3 Äligganden enligt lagstiftningen

Miljön är tillgänglig då den är fungerande, säker och angenäm för alla användare. Kraven på en tillgänglig miljö är baserade på idén om socialt hållbar utveckling som nämns i den allmänna målsättningen i markbygglagen (MarkByggL 2000) och markbyggförordningen (MarkByggF 2000), samt på jämlikhet vid rörelse, vilket innebär att alla befolkningsgrupper har möjlighet att röra sig, oberoende av ålder, kön, rörelseförmåga, ekonomisk ställning, boningsplats etc., samt garanterad tillgång till bastjänster.

Idén om hållbar utveckling som nämns i lagens 1 § är förenlig med tillfredsställandet av människans grundbehov, rättvis fördelning av välfärden samt ett socialt fungerande system. I samband med MarkByggL poängteras för den hållbara utvecklingens del speciellt hälsofrågor och beaktande av olika befolkningsgruppers behov vid planering och byggande.

Målsättningarna för den planering av områdesanvändningen som omnämns i 5 § är baserade på befrämjande av interaktiv planering och tillräcklig utvärdering av effekter:

- skapandet av en säker, hälsosam, trivsamt, socialt fungerande livs- och verksamhetsmiljö som tillfredsställer barns, seniorers och handikappades behov
- ändamålsenligt ordnande av trafiken med speciell vikt vid funktionsförutsättningarna för kollektivtrafik och lätt trafik.

I förordningens § 53 konstateras om tillgängligt byggande bl.a.: "Förvaltnings- och servicebyggnader och sådana affärs- och servicelokaler i annan byggnad som med tanke på jämlikheten skall vara tillgängliga för alla samt byggplatserna för dessa byggnader och lokaler skall lämpa sig även för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga."

I lagens 167 § 2 moment konstateras: "En av kommunen förordnad myndighet övervakar för sin del att trafikleder, gator, torg och öppna platser samt parker och ställen utomhus avsedda för vistelse uppfyller kraven på en bra stadsbild samt trivsel. Lederna för gång-, cykel- och mopedtrafik skall hållas fria från hinder och säkra."

Dessutom har Miljöministeriet gett bestämmelser och anvisningar för tillgängligheten i offentliga organisationers förvaltnings- och servicebyggnader, affärs- och serviceutrymmen samt bostäder och gårdsplaner. Bestämmelserna och anvisningarna har innefattats i Miljöministeriets Bostads- och byggnadsavdelning, Finlands byggbestämmelsesamling:

- F1 Hinderfri byggnad, föreskrifter och anvisningar 2005
- F2 Säkerhet vid användning av byggnad, föreskrifter och anvisningar 2001
- G1 Bostadsplanering, föreskrifter och anvisningar 2005

Både F1 och G1 har förnyats, så att de nya delarna träder i kraft 1.3.2005. Delarna innehåller nya bestämmelser och anvisningar beträffande tillgänglighet. Byggnadsinspektionsverkets uppgift är att befrämja tillgänglighet och på ett effektivt sätt integrera reformer inom byggpraxis i Helsingfors. Byggnadsinspektionsverkets tolkningsanvisningar är tillgängliga bl.a. på verkets webbsidor.

Dessa krav som ingår i lagstiftningen och byggbestämmelsesamlingen ställer större krav än tidigare på kommuner och instanser som ansvarar för planering och byggande av den offentliga miljön beträffande beaktandet av miljöns tillgänglighetskrav vid planering, byggande och underhåll av alla offentliga områden och byggnader.

1.4 Tidigare tillgänglighetsarbete i Helsingfors

Helsingfors har redan länge känt till behoven hos personer med olika slags rörelse- och funktionshandikapp vid planering, byggande och underhåll av offentliga områden, och man har i flera sammanhang samarbetat med olika handikapporganisationer för att övervinna problemen. De förverkligade projekten har dock oftast varit enskilda projekt vilkas inverkan begränsats till ett enda område eller objekt. Först i och med tillgänglighetsstrategin i Helsingfors och Helsingfors för alla -projektet har de mål som

ställt för tillgängligheten klarnats och handlingsarbetet kan koordineras så att enstaka åtgärder utgör en del av ett mer omfattande åtgärdsprogram.

Helsingfors för alla -projektet (tidigare Det tillgängliga Helsingfors), byggnadskontoret fr.o.m 2000. Utarbetningen av handlingsarbetet angående Helsingfors stads tillgänglighetsstrategi inleddes på våren 2000. Det uppsatta målet är att göra Helsingfors rörelse- och aktivitetstillgänglig fram till år 2011 genom att bygga och reparera stadens allmänna områden och byggnader samt att göra kollektivtrafikens lösningar tillgängliga och trygga för alla människor - även för rörelse- och aktivitetsförhindrade, seniorer, barn och barnfamiljer. Dessutom påverkar staden det privata näringslivet så att målet uppnås. För förverkligande av tillgängligheten startades projektet "Helsingfors för alla" (tidigare Det tillgängliga Helsingfors -projektet). Helsingfors för alla -projektet fungerar i byggnadskontoret men är ett projekt som berör hela staden och som har ansvar för att handlingsprogrammet förverkligas inom officiella områdena samt koordinering, informering och kvalitetssäkring av projektet.

Tidigare förverkligade projekt som hänför sig till tillgängligheten är bl.a:

En boendemiljö som är lämplig för alla, socialverket 1989. Utredningsarbetet "Boendemiljö som är lämplig för alla" -utfördes i samarbete med Nordsjö-projektet och det hade som målsättning att utreda problem som hänför sig till boende och boendemiljö för olika användargrupper.

Väggkorsning för alla, byggnadskontoret 1994. Projektet hade som målsättning att korsningen av Backasgatan och Elimärgatan i närheten av Synskadades Centralförbund rf:s dåvarande lokaler och de synskadades bibliotek förvandlas tillgängligt och att underlätta rörelsen för synskadade. Projektet innehöll en utredning och översiktsplan angående korsningsområdet, vilka hade som målsättning att utreda korsningsområdets ingående lösningar från de olika användargruppernas synvinkel. Projektet förverkligades på uppdrag av byggnadskontoret i ett omfattande samarbete med stadens olika administrationsenheter, handikapporganisationer och miljöministeriet. Lösningarnas funktionalitet bedömes genast efter att projektet blev färdigt i ett testtillfälle bland en liten användargrupp och handlingens hållbarhet uppföljdes under följande vinterperiod.

Spårvagns- och busshållplatsernas förhöjning och ibruktagning av fordon med lågt golv, trafikverket. I och med att Helsingfors kollektivtrafik har övergått till bussar och spårvagnar som är försedda med lågt golv har stadens tillgänglighet ökat avsevärt och möjliggjort användningen av kollektivtrafik för många grupper för vilka det tidigare var omöjligt.

Första bussar med lågt golv togs i bruk i Helsingfors interna trafik under åren. 1989 - 91. För närvarande har 60 % av bussarna lågt golv. Eftersom man inte längre anskaffar bussar med högt golv förväntas alla fordon vara försedda med lågt golv fram till år 2010. Busshållplatser har förhöjts och förbättrats i samband med gatubyggnadsarbeten alltid när detta har varit möjligt.

Förhöjningen av spårvagnshållplatserna inleddes år 1993 varvid man fattade beslut att övergå till spårvagnar med lågt golv. De första vagnarna med lågt golv togs i bruk år 1999, varvid merparten av hållplatserna hade förhöjts så att man kunde flytta sig från plattformen in i vagnen utan trappor. Samtliga 40 beställda vagnar med lågt golv har tagits i bruk under år 2004 och trafikverket har avsikt att förvandla åtminstone en del av de äldre ledspårvagnarna så att de delvis förses med lågt golv. Planering och provning av att sänka vagnarnas mittingång pågår. Helsingfors metro och metrostationer har till huvudparten varit tillgängliga ända sedan metron togs i bruk år.

Planeringshandbok för seniorservicehus, socialverket 1996. Handboken är utarbetad av social- och hälsovårdens fastighetstjänstecentral och den har som avsikt att hjälpa till planerare att ta hänsyn till de speciella krav som de olika användargrupperna tillställer servicehusen.

Miljöplaneringstävling för Gustafsgård socialverket 1998. Tävlingen hade som målsättning att för området kring Gustafsgårds ålderdomshem i Åggelby skapa en miljöplan, som garanterar att området är tillgängligt för alla användare samt att skapa terapeutiska trädgårdar som hänför sig till bostadsbyggnader och som möjliggör en angenäm användning av utomhusställen vid dagligt vårdarbete. Pla-

neringen för genomförandet inleddes omedelbart från B-byggnadens trädgård som grundrenoverades och blev färdigt på sommaren 2000. Översiktsplanen för hela gårdsområdet blev färdig år 2001 och reparationsarbeten fortsätts på basis av översiktsplanen inom ramen för de årliga anslagen.

Tillgänglighetskartläggning för Tölö, byggnadskontoret 1999. Kartläggningen hänförde sig till tillgänglighetsstrategin som var under förberedelse. Kartläggningen hade som målsättning att utreda problem som hänför sig till tillgängligheten i Tölös bostadsområden i Helsingfors såväl med en invånarförfrågan som i terrängen utförd kartläggning på vintern och sommaren. Man fäste speciellt uppmärksamhet vid att utreda betydelsen av underhållet för vilket arbetet hänförde sig till ett treårigt experiment, där underhållsarbeten förverkligades enligt de överenskomna kvalitetskriterierna. På basis av kartläggningen gav man rekommendationer för reparations- och underhållsåtgärder.

Tillgänglighetskartläggning av centrum, byggnadskontor 2000. Kartläggningen hänförde sig till Helsingfors tillgänglighetsstrategi som är under förberedelse. Kartläggningens målsättning var att utreda problem som hänför sig till tillgängligheten i fotgängarområden. På gatuområdet kartlades skyddsvägarna, gångområdena och tillträde till byggnader. Uppgifterna samlades i en platsuppgiftsbaserad tillgänglighetsdatabas. Utgående från kartläggningen gavs reparationsåtgärdsrekommendationer.

Hissprojekt, Stadskansliet. Stadsfullmäktige startade år 2000 Helsingfors stads hissprojekt. Detta hade som målsättning att befrämja byggandet av hissar i bostadshus som ägs såväl av privatpersoner som av staden. En speciell målsättning var att förbättra seniorernas möjligheter att allt längre bo kvar i sina egna hem och på så sätt minska behovet av anstaltsplatser. Statens bostadsfond och Helsingfors stad stöder byggandet av hissar i gamla bostadshöghus med tre våningar eller fler. Inom ramen för projektet har man i olika stadsdelar anordnat bl.a. år 2001 sammanlagt 8 informationstillfällen och år 2004 sammanlagt 10 informationstillfällen. Hittills har byggts över 170 st. hissar i husbolag, och samtidigt har man säkrat en tillgänglig gångförbindelse till bostäderna.

Naturstig Bomärket (Puumerkki), byggnadskontoret 2000. Naturstigen är en i Stenudden byggd vandringsled, i vars planering av gångar, fågelplattform och naturinformation även har tagit hänsyn till användargrupper med rörelse- och funktionshandikapp.

Tillgänglig Aleksi, tillgänglighetsutredning av ingångarna vid Handelsgatan, utvecklingsprojekt byggnadskontoret 2002

Tillgängligt bostadsområde - Tillgängligt Nordsjö, Tillgänglighetsutredning över allmänna områden i centrum av Nordsjö, utvecklingsprojekt byggnadskontoret 2002

Tillgänglig Tölövikens parkled, utvecklingsprojekt byggnadskontoret 2002

Ovannämnda projekt hänför sig till Helsingfors för alla -projektet och den tillgänglighetsstrategi som utarbetats inom ramen för detta. Som de första projekten startades tidigare nämnda tre pilotprojekt. Med hjälp av pilotprojekt ville man utreda tillgänglighetens problem inom olika typer av områden och de åtgärder som behövs för att förverkliga tillgängligheten på områden i fråga. I samtliga objekt utförde man den befintliga miljöns tillgänglighetsutredning, och gav rekommendationer för åtgärder som behövs för att förbättra områdenas tillgänglighet. På grund av att objektområdena var projekten av något olika typ och de visade klart de olika objektens olika krav på åtgärder. Pilotprojekten hade också som målsättning att utveckla olika verksamhetssätt med vilka tillgänglighetsprojekt i fortsättningen kan startas på områden av olika typer.

Tillgänglig och trygg gatumiljö - miljöprodukternas utvecklingsprojekt, byggnadskontoret 2003. Projektets målsättning var att skapa nya produkter och planeringslösningar speciellt för byggande av tillgängliga officiella miljöer. Projektet var ett företagsgruppsprojekt som Suomen Graniittikeskus Oy startade och ledde och i vilket deltog flera företag i stenbranschen som verkar i miljöproduktbranschen samt byggnadskontoret som Helsingfors stads representant. I finansieringen deltog dessutom Teknologian kehittämiskeskus Tekes inom ramen för KIVI-teknologiprogrammet som Kiviteollisuusliitto ry administrerade.

Projektets målsättning var att förbättra den allmänna tryggheten i lätt trafikmiljö med hjälp av tillgänglighet och informativa material och produkter. Seniorer och rörelsehindrade utgjorde en betydande grupp i den lätta trafiken, vilkas krav styrde projektets mål.

De av granit tillverkade synskadades informationsskyltar som utvecklades som resultat av projektet provinstallerades i korsningen av Nordsjövägen och Vithällsvägen för att utreda deras användningsegenskaper och hållbarhet. Förutom informationsskyltar har som projektets slutresultat utvecklats en produktserie som innehåller granitpollare och trappелеment, som funnits på marknaden sedan år.

Tillgänglig lekpark, Ridpark, byggnadskontoret 2002

Planeringen av den tillgängliga parken och lekplatsen inleddes som ett samarbete mellan Grönmiljöförbundet rf. och byggnadskontoret i Ridparken i Brunakärr. En tidigare plan som gjorts för parken togs då åter under planeringen, och som målsättning uppställdes en tillgänglig park och lekplats som betjänar det närliggande daghemmet, Invalidstiftelsen sjukhus, rehabiliteringsanläggningen och yrkesinstitutet samt Folkhälsans seniorservicehus. Planeringen har utarbetats interaktivt i samarbete med ifrågavarande intressegrupper. I parkplanen har också inkluderats arrangemangen i den intilliggande Ridgatan (Ratsaskatu) så att ingången från gatan till parken kan ske obehindrat. Parkens grundrenovering ingår i byggnadskontorets handlingsprogram för år 2006.

Seniorstigen i Storkärrsparken (Månsas), byggnadskontoret 2004. För fem år sedan blev den för seniorer avsedda idén om en naturstig belönad i Invånarnas Helsingfors -tävlingen. Utgående från idén utarbetades år 2000 Månsasstigens projektplan, i vilken man utredde användarnas behov av olika naturstigar och på basen av dessa definierades tre rutttyper av olika längd: basrutt ca 400 m (gårdsstig), tilläggsrutt ca 1000 m (naturstig) och en lång rutt ca 2000 m (konditionsstig). Av dessa valde man att förverkliga basrutten, för vilken utarbetades seniorstigens handlingsplan. Man började bygga stigen år 2003, och den blev färdig på våren 2004.

Seniorstigen betjänar invånare och besökare i de närliggande Helander-hemmet och Paanumäki åldershem, hälsocentralen och Storkärrs sjukhus samt den ganska stora seniorbefolkningens rekreationsanvändning i Månsasområdet. Basrutten är en 250 m lång ringformad parkgång i en skogig park, där det finns en motsvarande gångförbindelse till Storkärrs sjukhus. Gångarnas yta av stenkross möjliggör åkning med rollator eller rullstol. Gångarna är försedda med ett räcke som underlättar rörelsen för synskadade eller dem som annars har svårt att röra sig. I början av parkgångarna och längs dessa finns även informationstavlor med reliefkartor för synskadade. Längs gångarna finns med jämna mellanrum rastplatser, vilkas möblemang är planerade med beaktande av olika användargrupperns behov, bl.a. så att bänkarnas sittplatser är på olika höjd och att rullstolen får plats under rastplatsens bord.

Bild 3: Månsas seniorstig används dagligen av områdets invånare.

Planeringsanvisning för seniorservicehus, socialverket 2004. I anvisningen har samlats befintliga föreskrifter, anvisningar och god praxis och dess målsättning är definiera allmänna funktionsmodeller och kvalitetskriterier för seniorservicehusets gårdsplan. Anvisningen har jämte reparationsplanen utarbetats för seniorservicehus gårdsplan vid Höstvägen i Malm. Kiinteistö Oy Helsingin Palveluasunnot ansvarade för reparationsplanen och anvisningen utarbetades i samarbete med Grönmiljöförbundet rf och Centralförbundet för de gamlas väl rf som fungerade som utgivare.

SuRaKu, instruktioner för planering, byggande och underhåll av tillgängliga offentliga områden på gatu-, grön- och gårdsområden, Byggnadskontoret 2004. SuRaKu-projektet inleddes år 2003 som ett samprojekt mellan sex städer, Helsingfors, Esbo, Joensuu, Tammerfors, Åbo och Vanda. Målsättningen med projektet var att skapa instruktioner för planering, byggande och underhåll av gatu-, grön- och gårdsområden och säkerställande av deras tillgänglighet. Instruktionerna består av två delar: tillgänglighetskriterier, med vilkas hjälp tillgängligheten för uteområden kan utvärderas och förses med anvisningar samt av instruktioner som baserar sig på modellplaneringar och som täcker offentliga uteområdenas viktigaste områdestyper och lösningar som hänför sig till tillgänglighet. SuRaKu-instruktioner baserar sig på ett omfattande samarbete mellan Helsingfors stads olika administrationsenheter, övriga medverkande städer och olika handikappsorganisationer. Instruktionerna färdigställdes i november 2004.

Långt grönt trafikljus, stadsplaneringskontoret. Stadsplaneringskontorets trafikplaneringsavdelning har under flera års tid i samarbete med några skolor och daghem samt Folkhälsans seniorservicehem utvecklat begreppet långt grönt, med vars hjälp olika användargrupper kan ta sig över gatan under ett längre grönt ljus än vanligt. Erfarenheterna från förverkligandet av arrangemanget har varit positiva. Därtill har trafikplaneringsavdelningen i samarbete med Synskadades centralförbund rf. och Nylands Synskadade rf. utvecklat trafikljusens ljudinformationstavlor och nattliga ljudinformationstavlor.

Bild 4: För att utreda SuRaKu:s tillgänglighetskriterier förverkligades i Östra centrum en provinstallation av olika kantstensalternativ vid skyddsväg, och man arrangerade ett testtillfälle av dessa under hösten 2004.

Förbättring av tillgängligheten i affärscentrum. I Helsingfors centrum har det under de senaste tio åren skett flera ändringar som avsevärt har förbättrat fotgängarnas rörelseförhållanden. Samtidigt har de också förbättrat tillgängligheten inom gångområdena i centrumet, även om man inte utgått från att projekten strävar efter tillgänglighet. Genomförda åtgärder är bl.a.

- Stora Robertsgatans gågata år 1985
- Mikaelsgatans gågata år 1993
- Trottoarernas och skyddsvägarnas grundrenovering på västra sidan av Mannerheimvägen och byggandet av cykelväg
- Grundreparationen av Kamptorget år 1997
- Glogatans gågata år 1989 och dess partiella grundreparation och uppvärmningssystem år 1999
- Förnyandet av skyddsvägsarrangemang vid Brunnsgatan framför järnvägsstationen
- Förnyandet av trottoarerna vid Norra Esplanaden, utvidgning av trottoarerna på kvarterssidan och uppvärmningssystem åren 1997-1999
- Grundrenovering av Alexandersgatan och Tre smeder-platsen och uppvärmningssystem åren 2001-2003
- Grundrenovering av stationsplatsen och Elielsplatsen år 2001

Som målsättning för planeringen av Kampområde uppställdes redan i detaljplaneringen områdets tillgänglighet, vilket berör såväl kommande gatuområden som fastigheterna och deras tomter. Kampens område kommer, när det blir färdigt, att bilda ett mycket omfattande och enhetligt fotgängarområde där hinderfri rörelse är möjlig mellan den nya kollektivtrafikterminalen, det nya affärscentret och de nya bostadshusen, samt till området som omger de gamla kvarteren.

2 MÅLSÄTTNING OCH UTGÅNGSINFORMATION

2.1 Målsättning

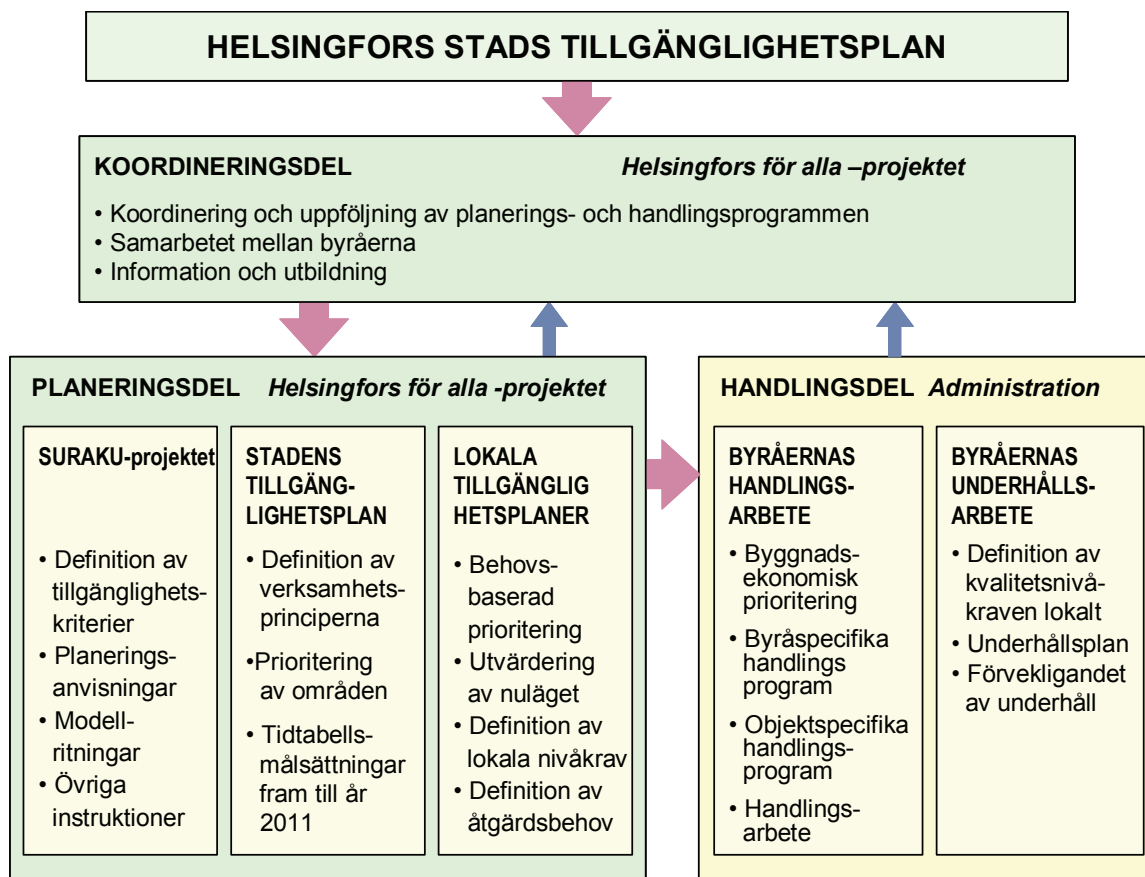

Bild 5: Tillgänglighetsstrategins handlingsprincip.

Stadens tillgänglighetsplan har som målsättning att befrämja och styra det praktiska arbetet som syftar till tillgänglighet för att förverkliga målsättningarna i stadens tillgänglighetsstrategi. I stadens tillgänglighetsplan presenteras allmänna åtgärder för att befrämja tillgängligheten i hela stadens, samt uppställs målen för förverkligandet av det praktiska arbetet områdesspecifikt och tidtabellsenligt. Tillgänglighetsplanen som berör hela staden fungerar som ett verktyg i Helsingfors för alla -projektet vid koordinering av handlingsarbetet som hänför sig till stadens tillgänglighet. Stadens tillgänglighetsplan utgör ramen för de olika handlingsprogram som hänför sig till olika administrationsenheters egna handlingsprogram och växelverkan mellan administrationsenheterna. De egentliga handlingsåtgärderna och deras verkställighetstidtabeller definieras i byråernas egna handlingsprogram och handlingsplaner.

Stadens tillgänglighetsplan bidrar i stor omfattning till stadens utveckling på lång sikt. Tillgänglighetsplanens syfte är att fungera som anvisning för tillgänglighetsplanerings- och förbättringsarbetsarrangemang i gatu- och grönområden samt offentliga byggnader (tjänster, arbetsplatser, etc.) och kollektivtrafiken (terminaler och hållplatser). Åtgärder som syftar till tillgänglighet sträcker sig ofta över administrationsenhetsgränserna, och åtgärderna bör avtalas i samråd. Såväl i planerings- som handlingskedet behövs administrationsenheternas omfattande samarbete och gemensamma förberedelse, så att handlingsarbetet kan ingå i samtliga byråers egna handlingsprogram.

I arbetet har man strävat efter att i samarbete med stadens olika administrationsenheter utreda och konkretisera isynnerhet följande målsättningar:

- identifiering, tillämpning och ibruktagning av god tillgänglighetspraxis
- förbättring av måluppställning, samarbete och informationsutbyte mellan administrationsenheterna
- inriktning på kunder eller invånare som en del av tillgänglighetsplaneringen
- synergifördelar av samarbete mellan många branscher (fördelar vid planering, byggande och användning samt effektiviseringsmöjligheter vid samarbetet)
- tillgänglighetsfrågor som en del av kvalitetstänkande

2.2 Planeringsprocess

Uppgörandet av stadens tillgänglighetsstrategi är en direkt fortsättning på SuRaKu-projektet, och arbetet har delvis utförts parallellt med SuRaKu-projektet. Man har således från början kunnat utnyttja det omfattande samarbetsnätverk som i samband med SuRaKu-projektet bildats av representanter från stadens olika administrationsenheter och från olika intressegrupper. Planeringsarbetet har gjorts inom ramen för Helsingfors för alla -projektet, på uppdrag av byggandskontoret och i samarbete med stadsplaneringskontoret. Planeringsutkastet har presenterats för Helsingfors för alla -projektets ledningsgrupp, vilken har representanter från olika administrationsenheter och intressegrupper. I utkastskedet presenterades arbetet också för Helsingfors äldre- och handikappråd. Utlåtanden om utkastet till tillgänglighetsplanen har inbegärts av stadens administration och centrala intressegrupper, vilkas utlåtanden har beaktats i planeringen.

2.3 Utgångsinformation

Vid utvärderingen av nuläget har man utgått ifrån existerande platsuppgiftsinformation: socialverkets och stadsplaneringskontorets preciserade material, material i Helsingfors generalplan samt Seutu-CD. Seutu-CD är en av SAD producerad CD-skiva, på vilken har samlats de centrala platsuppgifter som hänför sig till befolkningen och markanvändningen i kommunerna i huvudstadsregionen i enhetlig form. Uppgifterna i Seutu-CD härstammar från slutet av år 2002.

Från utredningar som utarbetats i samband med generalplanen har erhållits information från nya lokala byggnadsobjekt, placeringen av regioncentra och lokalcentra samt andelen av seniorbefolkningen och dess placering på olika områden. Nya byggnadsobjekt och områden bör var tillgängliga: Stora region- och lokalcentra med stort användarantal och mångahanda offentliga och privata tjänster, samt områden med stort antal seniorer är områden som betonas vid prioriteringen av reparationsbyggandet. Även speciellt stora arbetsplatskoncentrationer beaktas.

I arbetet strävande man efter att först och främst använda Helsingfors stads egen sifferinformation. I platsuppgift-form erhöles uppgifterna för seniortjänster, daghem samt för kommunala social- och hälso-tjänster. Helsingfors stads uppgifter kompletterades med uppgifter från företags- och verksamhetsortsregister i Seutu-CD, där uppgifterna valdes enligt branschklassificering. Från Seutu-CD har man fått uppgifter beträffande placeringen bl.a. av privata läkarstationer och kulturinstitutioner, kyrkor och andra församlingslokaler, museer, motionsplatser och andra dylika. Terminalerna har hämtats från byggnadsuppgifter utgående från byggnadens ändamål och dessa har kompletterats med uppgifter om metro- och tågstationer.

Exaktheten i materialen kan anses vara tillräcklig ur arbetets synvinkel, men inexaktheter bör beaktas vid tolkningen av uppgifterna. Problemen hänför sig till överlappningar, uppdateringar och brister. Speciellt uppgifter som sökts enligt branschklassificering kan innehålla administrativa enheter som inte ingår i tillgänglighetens prioriteringsobjekt. Faktorer som gäller uppgifternas tillförlitlighet i företags- och verksamhetsortsregistret förklaras noggrannare bl.a. i Seutu-CD:s datainnehållsbeskrivning. Uppgifterna i

och för sig är relativt tillförlitliga, men sökningen och filtreringen av uppgifterna är en process med synnerligen många faser, och i detta arbete har man inte kunnat kontrollera varje objekt.

Uppgifterna kontrollerades dock med ett visst övervägande. T.ex. för privata läkarstationer gallrades de minsta objekten bort utgående från det anmälda personalantalet, så att företagare med firmanamn kunde avlägsnas. Privata läkartjänster inkluderar inte tandläkare. Eftersom de uppgifter som man strävade efter i arbetet är byggnadsspecifika, kan i samma byggnad statistikförda överlappande funktionsställen eller funktionsställen i samma byggnad något förvränga objektens information om antalet. I de slutliga beräkningsuppgifterna utvärderades dock antalet separata objekt med specialillgänglighetsnivå så, att verksamhetsställen som befinner sig i samma byggnad eller i dess omedelbara närhet beaktades som ett separat objekt.

Den största bristen ur arbetets synvinkel är att tjänstobjekten för handikappade och utvecklingsstörda tills vidare inte har omvandlats till platsuppgiftsform. En del av bristerna kompenseras med uppgifterna i Setu-CD: företags- och verksamhetsortsregister. Den enda typen av *anstalter för utvecklingsstörda* som direkt koncentrerar sig på dessa tjänster innehöll endast tre verksamhetsplatser. Gruppen *servicehus och grupphem* omfattar även seniortjänster, så den skulle ha överlappat Helsingfors stads uppgifter. I en noggrannare planerig kan man ställa avsevärt högre krav på uppgifternas kvalitet beträffande giltighet och systematik vid sökningen av uppgifter. För presentering av analysen och resultaten är det bra om uppgifterna om verksamhetsorten kan fås i platsuppgiftsform.

Som utgångsinformation har man även erhållit byggnadskontorets planerings- och investeringsprogram angående gatuprojekt samt gatu- och parkavdelningens program om områdesplaneringsprojekt för år 2005. Därtill har som utgångsinformation använts ruttkartor för spårvagns- och busslinjer och tjänstlinjer som erhållits från trafikverket.

Helsingfors stad öppnade i maj 2004 på Internet ett kartbaserat enkät, i vilket man klassificerat samlade tillgänglighetsuppgifter direkt från användare. Man planerade att använda dessa uppgifter för att komplettera och precisera allmänna principer för utvecklandet av tillgängligheten. Under år 2004 gav enkätet dock endast några få noteringar om hinder, och det betjänar inte på önskad sätt definitionen eller prioriteringen av behov.

3 TILLGÄNGLIGHETSPLANENS PRINCIPER

3.1 Precisering av målsättning

Kriterierna för en tillgänglig miljö uppfylls bara i mycket få områden i Helsingfors. Därför krävs relativt omfattande reparationsåtgärder på nästan alla områden. På grund av arbetets omfattning, det stora antalet administrationsenheter som ansvarar för arbetet samt uppgiftens stora tidsomfattning kräver tidsplaneringen och koncentrationen av arbetet på väsentliga saker omsorgsfull planering och koordinering. De förverkligade tillgänglighetslösningarna påverkar miljöns användning på lång sikt, och om de planeras och förverkligas väl befrämjar de miljöns hållbara utveckling. Målsättningen för stadens tillgänglighetsplan är att på lång sikt hjälpa till vid programmeringen av administrationsspecifikt handlingsarbete.

I stadsstyrelsens beslut konstaterades, att byråspecifika handlingsprogram bör utarbetas så, att man i början av projektperioden koncentrerar sig på sådana projekt som kan förverkligas som en del av administrationsenheternas normala verksamhet, och att förverkligandet av separata projekt med beaktande av stadens ekonomiska situation förläggs till slutet av projektperioden.

Vid utarbetandet av planen har man konstaterat att handlingsarbetets förberedelse, t.ex. utarbetandet av SuRaKu-anvisningarna har krävt mycket mera tid än vad man förväntade sig, och att förutsättningarna för en inledning av handlingsarbetet existerar först efter att anvisningarna godkänts. Handlingsprincipen som godkänts av stadsstyrelsen har således inte förverkligats under de första åren. Utarbetandet av tillgänglighetens behovsbaserade handlingsprogram har också visat, att de mest brådskande förbättringsbehoven ofta ligger i gamla områden som annars inte har stora nybyggnads- eller saneringsprojekt. Sammanföringen av tillgänglighetsprojektens förverkligande och tidsinpassning med existerande projekt inriktar nödvändigtvis inte projekten på de områden som har det största behovet ur tillgänglighetssynpunkt. Det är dock viktigt, att vid förverkligandet av tillgängligheten först och främst uppställer målen enligt behovsbaserad prioritering, och att de byggnadsekonomiska betoningarna inte åsidosätter behov som utgår från användaren.

Tillgänglighetsstrategins preciserade principer:

1. I stadens egna administrationsenheters funktion inkluderas beaktande av tillgänglighet på samtliga nivåer
2. Allt nybyggande och saneringsbyggande är tillgängligt och högklassigt, och i tillgänglighetsfrågor efterföljs de av staden godkända planerings- och byggnadsanvisningarna.
3. Förverkligandet av tillgänglighet baserar sig på användarnas tillgänglighetsbehov, och planeringen sker användarcentrerat och interaktivt med beaktande av samtliga användar- och intressegrupper.
4. Reparationer angående tillgänglighet kopplas alltid när det är möjligt till befintliga byggnadsprojekt. Om inga lämpliga projekt finns, förverkligas tillgänglighetsreparationerna som separata projekt.
5. Med underhållet garanteras att offentliga områden och byggnader hålls i användbart skick och tillgängliga under alla förhållanden.

3.2 Målsättningsnivåer för tillgänglighet

I handlingsprogrammet för tillgänglighetsstrategin (år 2000) fanns tre godkända målsättningsnivåer för tillgänglighet: specialnivå, målnivå och basnivå. Avvikande från detta indelades i samband med SuRaKu-projektet för tillgänglighet uppsatta målsättningar i två målnivåer: specialnivå och basnivå. Bl.a. Invalidförbundet rf, Synskadades centralförbund rf, Hörselvårdsförbundet rf och Centralförbundet för de gamlas väl rf samt Helsingfors, Esbo, Joensuu, Tammerfors, Åbo och Vanda städer var med om att avtala de principer och handlingslösningar som hör till arbetet, och som man gemensamt kommit överens om.

Motiveringar för uppsättning av målsättningar i två nivåer var:

- anvisningarna bör vara tillräckligt entydiga och klara
- miljön bör vara så enhetlig som möjligt för att göra det lätt att fungera
- användarnas krav på miljön är desamma överallt

Områden med specialnivå bestäms enligt områdets serviceutbud och användning, och har större tillgänglighetskrav på områden, rutter eller objekt än vanligt. Alla andra områden är basnivåområden beträffande sina tillgänglighetskrav.

I SuRaKu-anvisningskortet framförs allmänna anvisningar för planeringen, byggandet och underhållet av tillgängliga offentliga områden. I kriteritabeller och anvisningskort ges mera krävande anvisningar för tillgänglighetens specialnivåområden än för basnivåområden. Genom att i början av planeringen definiera den målnivå som uppställts för områdets, ruttens eller objektets tillgänglighet underlättar man planeringen och byggandet, i vilka används respektive områdes målnivåspecifika dimensionerings- och andra anvisningar.

För respektive områdets planering uppställda målnivåer och begränsningen av dessa definieras i samarbete med områdets detaljplanläggare, beställaren av handlingsplaneringen och stadens tillgänglighetsspecialister innan handlingsplaneringen inleds. I nya områden definieras de områden som kräver specialtillgänglighetsnivå preliminärt redan vid uppgörandet av detaljplan, och begränsningen preciseras innan handlingsplaneringen inleds. Om en anvisning för planering av närmiljö eller områdesplan utarbetas för området, definieras specialnivåns områden, rutter och objekt i denna. I gamla områden, där man inte i samband med områdesplanen kan göra en tillgänglighetskartläggning, definieras områden, objekt och rutter som kräver specialnivå i samband med utarbetandet av lokal tillgänglighetsplan.

3.2.1 Specialnivå

I SuRaKu-tabeller över kriterier och i anvisningskort har följande riktgivande områdestyper definierats som specialnivåområden:

- Gågatområden
- Centrumområden med offentliga tjänster
- Miljöer för verksamhetsställen som erbjuder senior-, handikapps, social- och hälso-tjänster
- Områden med många senior- och handikappbostäder
- Kollektivtrafikens terminal- och hållplatsområden
- Idrotts- och lekplatser där alla användare beaktas
- Tillgängliga rutter bl.a. på rekreationsområden

Områden som kräver specialnivå och avgränsningen av dessa definieras alltid från fall för fall, men målsättningen för denna riktgivande förteckning är att hjälpa planerare att utvärdera kravnivån för de planerade områden och att definiera områden som kräver specialnivå som logiska helheter ur användningens synvinkel.

Krav på specialnivå avviker från kraven på basnivån angående vissa miljöelement. Som ett exempel kan nämnas användningen av de för synskadade avsedda informationsskyltarna vid styrning av synskadade endast på specialnivåområden; även kraven på markering av trappor och skyddsvägar med varnande informationsskyltar är olika i specialnivåområden än i basnivåområden. Man borde alltid diskutera an-

vändningen av informationsskyltar med specialisterna i Synskadades centralförbund. I specialnivåområden rekommenderas även ofta användningen av uppvärmningssystemet för att garantera att gånglederna och trapporna är i gott skick också under vinterförhållanden.

Bild 6: Miljön kring Synskadades centralförbunds verksamhetshus liris representerar krävande specialnivå, där man speciellt har fäst uppmärksamhet vid styrningen av synskadade.

3.2.2 Basnivå

Med tillgänglighetsbasnivå avses högklassig, tillgänglig och trygg kvalitet på den offentliga miljön. Alla områden utom specialnivå borde uppfylla basnivåns tillgänglighetskrav.

På basnivå bör man vid planeringen, byggandet och underhållet i mån av möjligheter ta hänsyn till olika behov och situationer för olika användare, men basnivåns kvalitetskrav innehåller inte speciallösningar utgående från olika användargrupperns krav, såsom informationsskyltar för synskadade. Kraven på basnivå är uppställda så att de möjliggör obehindrad rörelse för huvudparten av alla användargrupper. Vid kriterierna har man beaktat de lösningssätt som används nuförtiden, och som uppfyller de uppställda användarkraven på basnivå. Med kriterierna säkras också att tillgänglighetens baskrav förverkligas i miljön under alla tider på året och dygnet.

Även om kraven på basnivå till vissa delar är mildare än kraven på specialnivå, avviker kraven t.ex. beträffande skyddsvägens kantstödsarrangemang så mycket till sina standardtypiska arrangemang att förverkligandet av tillgänglighetens basnivå medför betydande reparationsbehov i nästan alla gamla stadsområden.

3.3 Prioritering av bygg- och renoveringsobjekt

Endast enstaka, nyare byggda områden och miljöer kan anses vara tillgängliga. Eftersom endast mycket få gamla områden uppfyller kriterierna på en tillgänglig miljö, behövs relativt omfattande reparationsåtgärder på nästan alla områden. På grund av arbetets omfattning, det stora antalet administrationsenheter som ansvarar för arbetet samt uppgiftens långa tidsomfattning är inriktningen av arbetet på rätta saker och objekt samt helhetsbetonad programmering mycket viktiga, för att tillgängligt Helsingfors som uppställts som målsättning fram till år 2011 skall kunna uppfyllas till sina huvuddelar.

Vid prioriteringen av tillgänglighetsplanen tillämpas två huvudprinciper: behovsbaserad prioritering och byggnadsekonomisk prioritering. Den behovsbaserade prioriteringen utgår från användaren och de konkreta behov han/hon har beträffande tillgänglig miljö. I stadens tillgänglighetsplan betonas den behovsbaserade prioriteringen. Den byggnadsekonomiska prioriteringen kan styra lokal tillgänglighetsplanering, t.ex. då det gäller stora områden som kräver grundförbättring, men den inverkar framför allt på handlingsplanering och -program.

Handlingsprogrammen är förenade med respektive administrationsenhets egna byggnadsprogram och med de ekonomiska resurser som står till förfogande. Handlingsarbeten bör ordnas så, att de byggnadsekonomiskt är så förmånliga som möjligt. Den byggnadsekonomiska prioriteringen borde i mån av möjlighet stöda de behovsbaserat uppställda målsättningarna, och de bör inte förbise behovsbaserad prioritering.

3.3.1 *Behovsbaserad prioritering*

Tillgänglighetsplaneringens centrala princip är användarinriktning. Helsingfors stads tillgänglighetsstrategi baserade sig på initiativet från användare, och i alla dess behandlingsskeden och målsättningar har betonats att användarnas behov bör beaktas. I tillgänglighetsstrategins och tillgänglighetsplaneringens olika skeden har man följt principen för interaktiv planering och till arbetet har från dess början kopplats representanter från olika handikapporganisationer som specialister. I arbetet har dock betonats, att den tillgängliga miljön inte bara är ett krav från vissa specialgrupper, utan representerar ett krav på en god miljö för alla användare.

För att tidsinpassa åtgärderna måste man definiera prioriteringen för objektens och områdenas reparationer. Följande faktorer inverkar på den behovsbaserade prioriteringen:

- prioritering av områden (användarantal, betydelsen och antalet offentliga och privata tjänster på området, antalet över 65-åriga seniorer)
- prioritering av objekten enligt verksamhetens och tjänsternas viktighet (miljöer för specialtillgänglighetsnivå: verksamhetsställen som erbjuder senior-, handikapp-, social- och hälsovårdstjänster, miljöer med senior- och handikappbostäder, terminal- och hållplatsområden för kollektivtrafiken samt idrotts- och lekplatser och tillgängliga rutter för vilka man speciellt har tagit hänsyn till alla användare)
- prioritering av områden och objekten utgående från responsen från kommuninvånare och intressegrupper

I detta arbetet har man granskat den behovsbaserade utvärderingen av tillgänglighetsstrategins handlingsprogram (år 2000). I förteckningen över egenskaper som tidigare påverkade prioriteringen konstaterades att bostädernas egenskaper och antalet hisshus och bostädernas allmänna standard för lätt kan tolkas i den allmänna planeringen. När man betraktar hela stadsområdet, är de olika byggnaderna så utspridda, att man inte på basen av detta kan utföra någon prioritering. Det är inte heller entydigt att tillgängligheten först borde förbättras t.ex. i miljöer med hiss-försedda byggnader. Prioriteringen av områden med goda kollektivtrafikförbindelser sker genom prioritering på basen av områdenas användarantal.

3.3.2 Byggnadsekonomisk prioritering

För ändamålsenligheten och lönsamheten i byggandet är det viktigt att alltid koppla ihop handlingsprojekt för tillgänglighet med handlingsplaneringar och handlingsprogram för andra byggnads- och reparationsobjekt, när detta är möjligt. Den centrala målsättningen är att förverkliga tillgänglighetens förbättringsåtgärder så omfattande som möjligt i samband med annat byggande. På detta sätt kan man minska separata kostnader som förorsakas av tillgänglighet, och på lång sikt producera tillgängliga och högklassiga miljöer. Detta är dock inte möjligt då området som skall förbättras inte har några övriga byggnadsprojekt till vilka tillgänglighetsförbättringsprojekten kunde kopplas. I detta fall måste man starta separata tillgänglighetsprojekt, vilkas förverkligande även förutsätter separat finansiering.

Byggnadsekonomisk prioritering kan indelas i tre huvudgrupper:

1. Nybyggande med målsättning att alltid producera en tillgänglig miljö
2. Reparationsbyggande, i vilket tillgänglighetsförbättringar kan hänföras till annan reparationsplanering och annat byggande
3. Separata tillgänglighetsreparationer som behövs i områden som inte har andra reparationsbehov eller projekt

Vid nybygge bör man ha som målsättning att ta hänsyn till tillgänglighet i alla planeringsskeden, så att planeringen och byggandet alltid producerar en miljö som uppfyller för ifrågavarande område uppställda tillgänglighetskrav.

Kostnader som förorsakas av tillgänglighet kan vid nybyggande jämföras med kostnader för andra kvalitetsfaktorer, såsom kostnader som beror på en högre kvalitetsnivå än vanligt eller avvikande material och specialdetaljer. Tillgänglighet förorsakar således inga separata kostnader vid nybyggande, utan kostnaderna kan ingå t.ex. i de totala kostnader som beror på allmänt höga kvalitetsnivåkrav i fotgångarområden med specialnivå.

Kopplingen av tillgänglighetskraven till planeringsprocessen vid dess början och beaktande av tillgängligheten i planeringens alla skeden minimerar tilläggskostnader som förorsakas av tillgänglighet. Betoningen av tillgänglighetskraven vid allt nybyggande producerar således på lång sikt förmånligast en tillgänglig miljö som betjänar alla användargrupper.

Vid reparationsbyggande är situationen i omfattande grundrenoveringsprojekt delvis densamma som vid nybyggande. Beaktande och förbättring av tillgänglighet är målsättningen vid allt reparationsbyggande både för offentliga områden och offentliga byggnader samt deras gårdsområden. Beaktandet av tillgänglighet vid reparationsplanering och -byggande från starten förorsakar nödvändigtvis inte några tilläggs-kostnader. Kostnaderna kan jämföras med de kostnader som beror på förhöjningen av den övriga kvalitetsnivån, och som är vanliga vid reparationsbyggande.

I samband med tilläggsbyggande och reparationsbyggande bör man alltid utvärdera tillgänglighetskraven även i det ifrågavarande objektets närmiljö, så att tillgängliga gångleder i mån av möjlighet bibehålls obrutna. Närområdenas tillgänglighetsundersökningar och reparationsåtgärder borde förläggas till samma tidpunkt som övrigt byggande, så att tillgängligheten förverkligas lokalt genast efter att byggnadsarbetena upphört. För kostnader som beror på ny- eller reparationsbyggobjektets externa reparationsåtgärder behövs extern finansiering som borde anvisas från medel som är speciellt avsedda för förverkligandet av tillgänglighet.

Separata tillgänglighetsreparationer kan till sin omfattning variera väldigt mycket. I tillgänglighetsstrategin uppställda målsättningar kan inte uppnås genom att förverkliga förbättringsåtgärder endast då de är kopplade till ny- och reparationsbyggnadsprojekt som inleds på grund av andra behov. De objekt som valts för planerings- och byggnadsprogram med andra motiveringar stöder nödvändigtvis inte placerings- eller tidsmässigt handlingsmålsättningarna för tillgänglighet.

Förverkligande av målsättningarna i stadens tillgänglighetsstrategi förutsätter att man skapar ett separat program för tillgänglighetsförbättringsåtgärder som berör separata objekt och områden för åren 2005 - 2010. Detta program kan inte förverkligas med den finansiering som årligen reserveras för underhåll, utan det kräver separat finansiering. Den måltidtabell som i denna rapport presenteras för förbättring av olika områden och separata objekt fungerar som utgångspunkt för handlingsplanering och handlingsarbeten. Detta program kan inte förverkligas med den finansiering som årligen reserveras för underhåll, utan det kräver separat finansiering. Med hjälp av pilotobjekt borde man utreda kostnaderna för reparationsåtgärder av standardtyp, så att man erhåller praktiska uppgifter angående reparationskostnaderna för att utarbeta årliga handlingsprogram.

PLANERINGSDEL

4 HELSINGFORS TILLGÄNGLIGHETSPLAN FÖR PERIODEN 2005-2010

4.1 Planens framskridande

I rapporten *Det tillgängliga Helsingfors – en stad för oss alla* framställs principerna för tillgänglighetens handlingsprogram, enligt vilka det praktiska planerings- och handlingsarbetet består av tre delar som kompletterar varandra:

Stadens tillgänglighetsplan är en plan som berör hela staden, med vilken man uppställer målen för tillgänglighetsarbetet för hela staden, utvärderar nuläget, definierar de allmänna tillgänglighetskriterierna samt definierar de allmänna behovs- och områdesbaserade principerna som utgör grunden för det lokala handlingsarbetets prioritering.

Lokala tillgänglighetsplaner gör Helsingfors för alla -projektet för områden som definieras i tillgänglighetsplanen. Dessa grundar sig på kartläggningen av nuläget, och i dessa definieras lokala kvalitetsmålsättningar, de viktigaste rutterna, specialområdena och objekten för tillgänglighet.

Administrationsspecifika handlingsprogram utarbetas på basen av stadens tillgänglighetsplan och lokala tillgänglighetsplaner som respektive administrationsenhet förverkligar som sitt eget arbete. Administrationsenheterna uppgör för sin verksamhet tillgänglighetskriterier som tillämpas vid planerings-, byggnads-, underhålls- eller andra verksamhetsbeslut. På basen av handlingsprogrammet gör administrationsenheterna egna årliga handlingsplaner, och startar tillämpningsarbetet inom ramen för tillgängliga anslag.

4.2 Utvecklingsområden och specifika objekt för tillgänglighet under perioden 2005-2010

Denna tillgänglighetsplan har gjorts i avsnitt 3.3.1 av *rapporten. Behovsprioritering* på basen av utvärderingar i enlighet med nämnda prioriteringsprinciper.

Stadens handlingsprogram innehöll inga sådana åtgärder som riktas mot ur tillgänglighetssynpunkt viktiga områden eller objekt, och som skulle berättiga deras ställning som primära förbättringsobjekt. Inte heller tillgänglighetsförfrågan som staden gjort (avsnitt 2.3 Utgångsinformation) eller information från kommuninvånare och intressegrupper har påvisat sådana objekt. Prioriterade specialobjekt och -områden i planens förslag är således miljöer och områden med krav på speciell tillgänglighet, och vilka är viktiga på grund av sitt stora antal användare, tjänster och mängden seniorer.

UTVECKLINGSOMRÅDEN OCH OBJEKT FÖR TILLGÄNGLIGHET UNDER PERIODEN 2005–2010				
Pilotobjekt år 2005	Objekt år 2006-2007		Objekt år 2008-2010	
Områden där man startar förbättrandet av tillgänglighet Områdesplaner: <u>De södra stadsdelarna</u> 3 objekt som producerar seniortjänster 2 kommunala social- och hälsovårdstjänstobjekt 6 terminaler <u>Nordsjö</u> 7 objekt som producerar seniortjänster 2 terminaler <u>Gamlas/Kårböle</u> 4 objekt som producerar seniortjänster 2 kommunala social- och hälsovårdstjänstobjekt 2 terminaler <u>Haga/Norra Haga</u> 10 objekt som producerar seniortjänster 3 kommunala social- och hälsovårdstjänstobjekt 2 terminaler	Områden där man startar förbättrandet av tillgänglighet Centrum I CentrumII, utvidgning Månsas Munkshöjden/Munksnäs Kvarnbäcken Gårdsbacka Östra centrum Enskilda miljöer med krav på specialnivå ca 25 objekt som producerar seniortjänster ca 7 kommunala social- och hälsovårdstjänstobjekt ca 9 terminaler	Väli- arv.	Områden där man startar förbättrandet av tillgänglighet Centrum III (Tölövikens park, kontroll och komplettering) Drumsö Malm Böle Hertonas Botby gård Mellungsbacka Enskilda miljöer med krav på specialnivå ca 15 objekt som producerar seniortjänster ca 5 kommunala social- och hälsovårdstjänstobjekt ca 9 terminaler	Bedömning av förverkligande och uppgörande

Bild 7. Utvecklingsområden och objekt för tillgänglighet under perioden 2005-2010, kartbilaga 1.

Objektens antal är baserade på bedömningar av platsdata och är riktgivande. Med antalet strävar man till att ge en grov uppskattning av den erforderliga arbetsmängden. Objekt som ligger invid varandra har sammanslagits till ett objekt. Objektet har i detta fall inräknats i totalsumman för seniortjänstobjekt. Objektet har beskrivits i rapportavsnittet 3.2 Målsättningsnivåer för tillgänglighet. Tabellens värden innefattar inte privata läkartjänster eller rehabiliteringsinrättningar

Enligt antalet objekt i tabellen placeras totalt 46 specialobjekt på byggnadskontorets gatu- och parkavdelnings pilotområden under år 2005. Av dessa är 30 sådana vilkas miljöåtgärder borde definieras i samarbete mellan lokalcentralen och gatu- och parkavdelningen. Socialverket och hälsocentralen definierar viktighetsordningen för förbättringsåtgärderna i objektens omgivning. På pilotområdena befinner sig dessutom järnvägsstationerna i Hoplax, Norra Haga, Gamlas och Malmgård, samt metrostationerna i Nordsjö och Rastböle (Trafikverket har utvecklingsansvar) samt två terminaler i Södra hamnen (Helsingfors Hamn har utvecklingsansvar). Också för dessa objekt bör närmiljöns utvecklingsåtgärder definieras i samarbete mellan den ansvariga instansen och byggnadskontorets gatu- och parkavdelning.

På grund av det stora antalet användare och tjänster har centrum, områdescentra och lokala centra utvalts som de viktigaste utvecklingsområdena. Beträffande lokala centra har man också beaktat seniorbefolkningens storlek i området. I enlighet med denna princip har man inte ansett det primärt viktigt att starta ett lokalt förbättringsprojekt i Vik-området. Områdets nya konstruktioner är dessutom i gott skick, och tillgängligheten har redan i viss mån beaktats vid planeringen av området. Böle har ett mycket stort antal arbetsplatsanvändare, och dess betydelse kommer att öka ytterligare då området utbyggs.

I planerna föreslås att 3-4 nya områden börjar utvecklas varje år. Områdesprojekten inleds med en tillgänglighetskartläggning. Om man för områdeskartläggningarna t.ex. kan anställa ett flertal studerande under sommarmånaderna, kan tillgänglighetskartläggningsskedet för flera områden förverkligas inom en kortare tid. Den egentliga tillgänglighetskartläggningen följs av en preliminär definition av specialområden och -rutter samt förbättringsåtgärder. Följande skede är programmering av verkställighetsplanering och uppgörande av detaljerade planer.

Vid prioriteringen av områden har följande grunder poängterats:

Stort antal användare :	Centrum I-III, Östra centrum, Malm, Böle
Stort antal användare och mängden seniorbefolkning (över 65 år antal, slutet av år 2002):	Drumsö (3100), Munkshöjden/ Munksnäs (3000), Gårdsbacka (2800), Nordsjö (2500), Månsas (1700), Gamlas (1700), Hertonäs (1600)
Mängden seniorbefolkning:	Haga/ Norra Haga (2600), Kvarnbäcken (1900), Mellungsbacka (1300), Botby gård (1000)

Målet för förbättringsprojekten i områdena är att skapa tillgängliga delområden och rutter för att tillåta daglig användning på ett så obehindrat sätt som möjligt. Utanför dessa områdesförbättringsprogram ligger fortfarande ett mycket stort antal olika offentliga och privata tjänster som borde vara tillgängliga och lätta att nå obehindrat. Till dessa hör t.ex. daghem, skolor och läroinrättningar, bibliotek, muséer, församlingsutrymmen, kyrkor, motionsområden, simstränder samt kommunala och statliga ämbetsverk, t.ex. FPA. Eftersom antalet tjänster av olika slag förekommer i mycket stort antal, har man inom ramen för verkställighetsår och ekonomiska resurser prioriterat endast sådana närmiljöer för specialverksamhet som definierats i SuRaKu-projektet, och som kräver speciell tillgänglighet. Till dessa hör:

- Omgivningar kring servicepunkter som erbjuder äldre- och handikappboende samt övriga äldre- och handikapptjänster
- Omgivningar kring servicepunkter för social- och hälsovårdstjänster
- Terminaler och hållplatser för kollektivtrafik samt taxistationer

Vid bedömningen har man förutom kommunala tjänster också beaktat tjänster som erbjuds av samfund och privata instanser. Övriga objekt som kräver specialnivå förverkligas inom utvecklingsområdet i enlighet med prioriteringen. Motions- och lekplatser där man beaktat alla användare, samt tillgängliga rutter, t.ex. på rekreationsområden, utgör nybygges- och grundrenoveringsprojekt vars förverkligande byggnadskontoret programmerar separat.

Förbättringsåtgärderna för ett specialobjekt bör planeras och förverkligas som en enhetlig helhet, både med avseende på tomten och gatan. På tomten granskas rutterna för lätt trafik från gatan, följetrafikens avlämningsområde och parkeringsområdet till ingångarna. Avsikten är att också servicetrafikens och personalens rutter är tillgängliga och verksamheten flexibel och fri från hinder. På gatan granskas åtminstone rutterna till de närmaste hållplatserna för kollektivtrafik och eventuellt förbindelserna till de närmaste hinderfria rutterna eller de närmaste hinderfria objekten.

Specialområden för tillgänglighet (individuella objekt, kontrollerat)	Pilot-områden	Utvecklings-områden 2006-2007	Utvecklings-områden 2008-2010	Utvecklings- och pilotområden sammanlagt	Övriga områden	Totalt
Seniortjänster	24	25	15	64	81	145
Kommunala hälso- och sjukvårdstjänster	6	7	5	18	29	47
Privata läkartjänster, stora	7	19	8	34	15	49
Rehabiliteringsinrättningar	1			1	5	6
Terminaler	12	9	9	30	16	46
Sammanlagt	50	60	37	147	146	293

Bild 8: Objektens antal är baserade på bedömningar av platsdata och är riktgivande. Beträffande enskilda objekt är materialet mindre viktigt, och det exakta antalet objekt kan t.ex. presenteras administrationsenhetsvis. Objekt som ligger invid varandra har sammanslagits till ett objekt. Objektet har i detta fall inräknats i totalsumman för seniortjänstobjekt. I kolumnen för utvecklingsområden 2006-2007 ingår inte de objekt som överlappar pilotområdena

Ingen sådan erfarenhet finns angående processerna för tillgänglighetförbättring och metodernas praktiska användbarhet att man kan vara säker på att de uppställda målsättningarna uppnås. Med hjälp av pilotområden strävar man att bedöma funktionen hos valda kartläggningsmetoder, kontroll-, planerings- och byggnadsprocesser, använda kriterier och nivåkrav samt planeringslösningar. Det är speciellt viktigt att via pilotprojekten erhålla genomförbara förbättringsåtgärder som ger kostnadsinformation för olika lösningar samt användarnas bedömningar om de förverkligade lösningarna.

Beträffande utvecklingsåtgärderna är det viktigt att efter de första åren kontrollera att de valda verksamhetsprocedurerna, metoderna och lösningarna är effektiva och befogade både ekonomiskt och bedömt enligt andra kriterier, t.ex. kvalitet, estetik, teknisk funktion etc.. En mellanbedömning föreslås ske i slutet av 2007, varvid man ännu kan kontrollera nämnda detaljer och säkerställa att målen uppnås. Vid mellanbedömningen bör man även beakta intressegruppernas åsikter angående hur väl de vidtagna åtgärderna och projektet lyckats.

Det står klart att det år 2011 då Helsingfors för alla -projektet avslutas ännu finns ett stort behov av mera tillgänglighetsförbättringar i hela Helsingforsområdet. År 2011 torde det vara skäl att på nytt överväga vilka tyngdpunkter som är viktiga, och hur tillgänglighetsarbetet bör fortsätta.

4.3 Exempel på pilotområden år 2005

4.3.1 Byggnadskontorets regionplaner som arbetsredskap för regionella tillgänglighetsplaner

De regionala tillgänglighetsplaner som verkställdes som pilotprojekt år 2005 är belägna i områden där byggnadskontorets gatu- och parkavdelning håller på att starta områdesplaneringsarbete. Områdesplaner är ett planeringsverktyg som byggnadskontoret använder vid utveckling på lokal nivå. I områdesplanerna uppgörs en behovsutredning samt långsiktig målsättning för utveckling av ett områdes gatu- och parkområden. Genom att kombinera lokala tillgänglighetsplaner med områdesplanerna kan tillgänglighetsförbättringsåtgärderna för gatu- och parkområden på ett naturligt sätt innefattas som en del av prioriteringen för byggnadskontorets lokala behovsutredning och åtgärder.

Områdesplanernas innehåll kompletteras genom att innefatta tillgänglighetskartläggning, definition av rutter och specialtillgänglighetsområden samt definition av preliminära utvecklingsåtgärder för tillgänglighet. Definition av utvecklingsåtgärder för tillgänglighet i samband med områdesplaneringen garanterar också att övriga utvecklingssynvinklar beaktas, t.ex. stadsbild, struktur samt övriga aspekter som berör kvalitetsmässiga och tekniska system. En separat genomförd lokal tillgänglighetsplan måste ofta preciseras eller kompletteras från andra utvecklingssynvinklar innan handlingsplanen uppgörs.

I det följande presenteras utgångspunkterna för två områdesplaner som fungerar som pilotobjekt: De södra stadsdelarna och centrala Nordsjö. Med dessa exempel vill man beskriva definitionen och avgränsningen av ett utvecklingsprojekt för lokal tillgänglighet.

4.3.2 De södra stadsdelarna

Helsingfors affärscentrum har i tillgänglighetsplanen prioriterats som Helsingfors viktigaste utvecklingsområde. Affärscentrum utgör stadens aktivitetsmässigt livligaste område, med en betydande koncentration av offentliga och privata tjänster. Antalet fotgängare i affärscentrum är mycket stort, och i området rör sig ett stort antal turister och andra personer som besöker huvudstadsregionen. Tillgängligheten i affärscentrum betjänar alla stadens invånare. Området (Centrum I på kartan) avgränsas i norr av Kaisaniemi-parken, i öster av Unionsgatan, i söder av Salutorget och Södra Esplanaden och i väster av Mannerheimvägen samt av Kampcentrumområdet som är under byggnad. Till området har också hänförs Mannerheimvägen fram till Sporthallen.

Det näst viktigaste utvecklingsområdet i centrum har avgränsats söderom det egentliga centrum (Centrum II på kartan), och omfattar också ett stort antal privata och offentliga tjänster. Området innefattar Gardesstaden och Rödbergen fram till Femkanten och Albertsgatan, Bulevarden och Lönnrotsgatan fram till Sandudds torg, samt områden kring det nya Kampcentret.

Byggnadskontorets gatu- och parkavdelnings planområde för de södra stadsdelarna omfattar delar av affärscentrum samt bostads- och rekreationsområdena söderom detta, med undantag av Munkholmen.

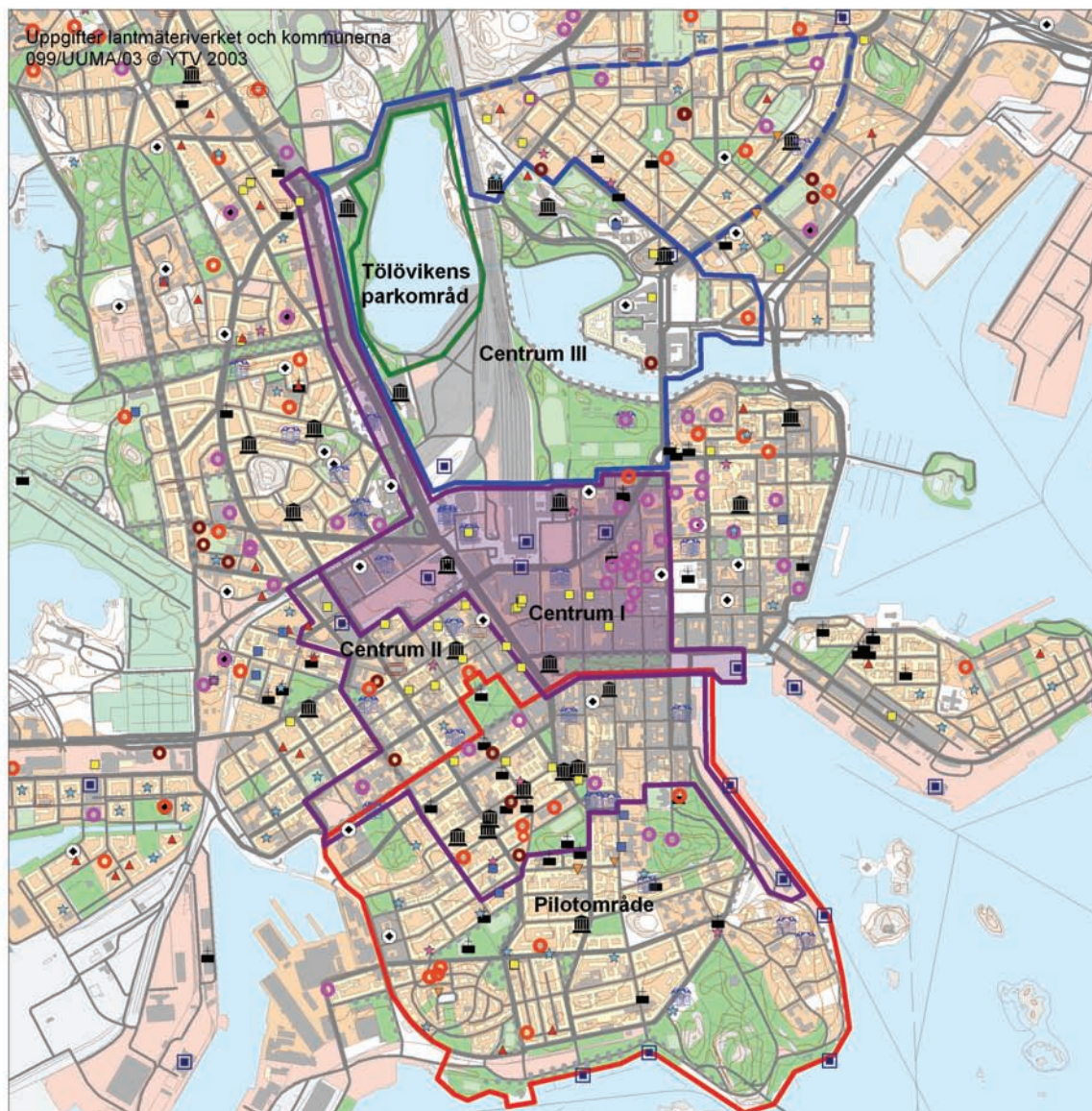
Planområdet omfattar mera än hälften av Centrum II -området som avgränsats på basen av behovsprovning. Södra delen av Centrum II är inte det mest brådskande utvecklingsområdet i affärscentrum i tillgänglighetshänséende, eftersom förbättringsåtgärderna för tillgänglighet i detta fall på grund av områdesplanen kan kombineras direkt med gatu- och parkavdelningens övriga planering, och därför också med byggnadskontorets regionala handlingsprogram.

Åtgärder

För affärscentrumområdet gjordes en tillgänglighetskartläggning år 2000. Kartläggningen är dock inte längre användbar på grund av de preciserade tillgänglighetskriterierna för styrning av utvecklingsåtgärderna, samt på grund av de rätt omfattande byggnadsarbetena på gatuområden (Alexandersgatan, Glogatan, Norra Esplanaden, Universitetsgatan). Det tidigare kartlagda området täcker också endast en liten del av det område som nu planeras som pilotområde, vilket innebär att det tidigare arbetet inte kan utnyttjas vid uppgörandet av en lokal tillgänglighetsplan.

Under år 2005 uppgjorde byggnadskontoret en områdesplan för de södra stadsdelarna och Bulevarden, fram till Gamla kyrkans park och Lönnrotsparken. Samtidigt uppgör Helsingfors för alla -projektet tillsammans med erforderliga samarbetspartners en lokal tillgänglighetsplan för området som ett pilotprojekt. Tillgänglighetsplanen omfattar en tillgänglighetskartläggning som omfattar områdets nuvarande situation, och på basen av denna definieras områdets kvalitetsnivåkrav samt områden, rutten och objekt som kräver specialnivå. Dessutom definieras anvisningar och åtgärder för förbättring av områdets tillgänglighet.

På pilotområdet, utanför det prioriterade området finns två specialobjekt för seniortjänster, Villa Ensi och Lesche-hemmet, som skulle kunna fungera som pilotobjekt vid utvecklingsprojekt för separata objekt i samarbete med organisationer/privatpersoner.

Specialnivåmiljöer

- ▲ Seniortjänster (socialverket 2004)
- Kommunala social- och hälsovårdstjänster (socialverket 2004)
- Privata läkartjänster personalantal över 4 (Seutu-CD2003)
- ▼ Rehabiliteringsinrättningar (Seutu-CD 2003)
- Terminaler (Seutu-CD 2003)

Övriga miljöer

- ★ Kommunala daghem (socialverket 2004)
- ★ Privata köptjänstdaghem (socialverket 2004)
- Grundskolor och gymnasier (Seutu-CD 2003)
- Yrkesutbildning (Seutu-CD 2003)
- Högskoleutbildning (Seutu-CD 2003)
- Muséer (Seutu-CD 2003)
- Teatrar och konsertsalar (Seutu-CD 2003)
- Bibliotek (Seutu-CD 2003)
- Församlingarnas verksamhetspunkter (Seutu-CD 2003)

- Pilotområde, uppgörande av områdesplan år. 2005
- Centrum I, år 2006
- Centrum II, år 2006-2007
- Centrum III, år 2008-2010
- Kartlagt år 2002
- Tölövikens parkområde

Bild 9: Stadskärnans prioriterade utvecklingsområden och de södra stadsdelarnas pilotområde.

4.3.3 Centrala Nordsjö

Nuvarande situation och utvecklingsskeden

År 2002 gjordes en tillgänglighetskartläggning av Centrala Nordsjö -området, och en preliminär tillgänglighetsplan uppgjordes. Efter detta installerades på prov granitplattor med reliefyta för synskadade i korsningen mellan Nordsjövägen och Vithällsvägen för att testa plattornas användningsegenskaper och slitstyrka. Provinstallationen är fortfarande på plats, men den är i dåligt skick, och fungerar inte längre på önskat sätt.

Efter tillgänglighetsutredningen år 2002 har på området byggts ett servicehuskomplex med tre nya hus, utöver det servicehus som redan fanns på platsen. Alla fyra servicehus befinner sig nära varandra på norra sidan om Nordsjövägen, där ett gammalt köpcentrum från 1960-talet revs för att ge rum åt de nya servicehusen.

I servicehusens omedelbara närhet söderom Nordsjövägen ligger Nordsjö idrottshus, högstadium och gymnasium, Vuotalo med Nordsjö bibliotek och kulturtjänster, samt Köpcentret Columbus och områdets social- och hälsovårdstjänster. tillgängligheten har beaktats vid planeringen och byggandet av det nya affärscentret som stod färdigt i slutet av 1990-talet samt de offentliga servicebyggnaderna, metrostationen och bussterminalen i dess omedelbara närhet. Då affärscentret expanderar och andra nybyggen uppförs på området bör tillgänglighet fortfarande beaktas som en central målsättning.

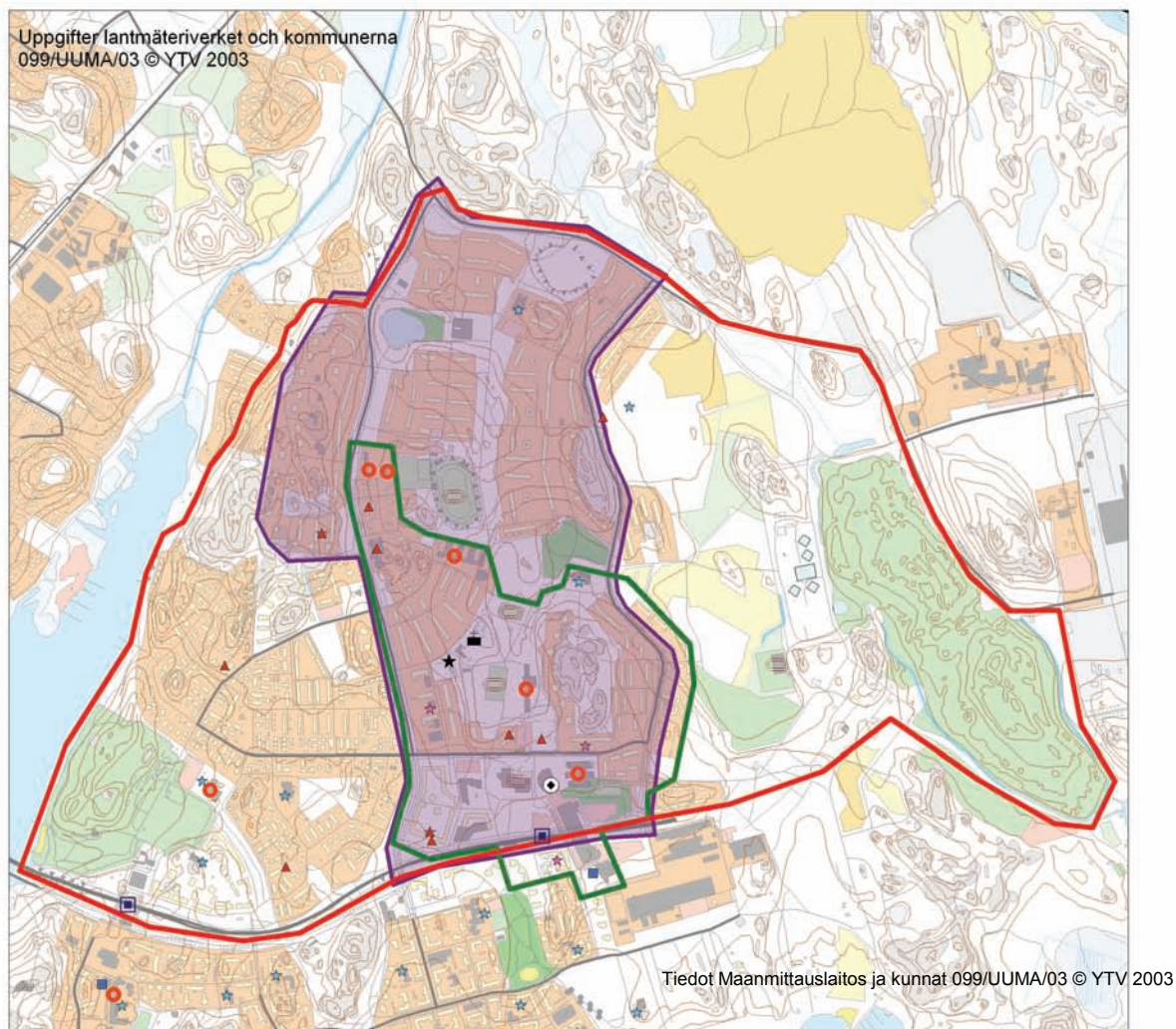
Den betydande ökningen av serviceboende, seniortjänster och övriga tjänster i centrala Nordsjö och området kring affärscentret ökar kraven på tillgängliga förbindelser både inom centrala Nordsjö till de nya servicehusen och därifrån till affärscentret och till offentliga tjänster i dess närhet, till Vuotalo-huset, idrottshuset och kollektivtrafikhållplatserna.

Åtgärder

Uppgifterna och förbättringsförslagen från tillgänglighetskartläggningen år 2002 gäller fortfarande i huvudsak. Dessa kan användas som utgångspunkt och riktgivande anvisningar vid det praktiska förverkligandet av utvecklingsåtgärderna i centrum av centrala Nordsjö. Det startade tillgänglighetsarbetet stöder valet av området till pilotområde.

Det livliga nybyggandet i området, bl.a. i omgivningen kring de nya servicehusen, samt de preciserade tillgänglighetskriterierna och modellplanerna som härrör från SuRaKu-projektet förutsätter dock kontroll av tidigare kartläggningsdata och planer innan man inleder förbättringsåtgärderna. Samtidigt utvidgas det kartlagda och planerade området norrut, så att det också omfattar huvuddelen av centrala Nordsjös flervåningshusområde.

Utanför det prioriterade området på pilotområdet finns Rastböle metrostation och två specialobjekt för seniortjänster, Lillesgårdens bostadshus för seniorer och Villa Kaarinas enhet för effektiverat serviceboende, och dessa kunde fungera som pilotobjekt vid utvecklingsprojekt för separata objekt i samarbete med organisationer/privatpersoner.

Specialnivåmiljöer

- ▲ Seniortjänster (socialverket 2004)
- Kommunala social- och hälsovårdstjänster (socialverket 2004)
- Privata läkartjänster personalantal över 4 (Seutu-CD2003)
- ▼ Rehabiliteringsinrättningar (Seutu-CD 2003)
- Terminaler (Seutu-CD 2003)

Övriga miljöer

- ★ Kommunala daghem (socialverket 2004)
- ★ Privata köptjänstdaghem (socialverket 2004)
- Grundskolor och gymnasier (Seutu-CD 2003)
- Yrkesutbildning (Seutu-CD 2003)
- Högskoleutbildning (Seutu-CD 2003)
- Muséer (Seutu-CD 2003)
- Teatrar och konsertsalar (Seutu-CD 2003)
- Bibliotek (Seutu-CD 2003)
- Församlingarnas verksamhetspunkter (Seutu-CD 2003)
- ★ Lekpark

- Nordsjö pilotområde
- Område kartlagt år 2002
- Område som prioriterats vid ehovsbaserad bedömning

Bild 10: Område som prioriterats vid behovsbaserad bedömning av Nordsjö samt pilotområde.

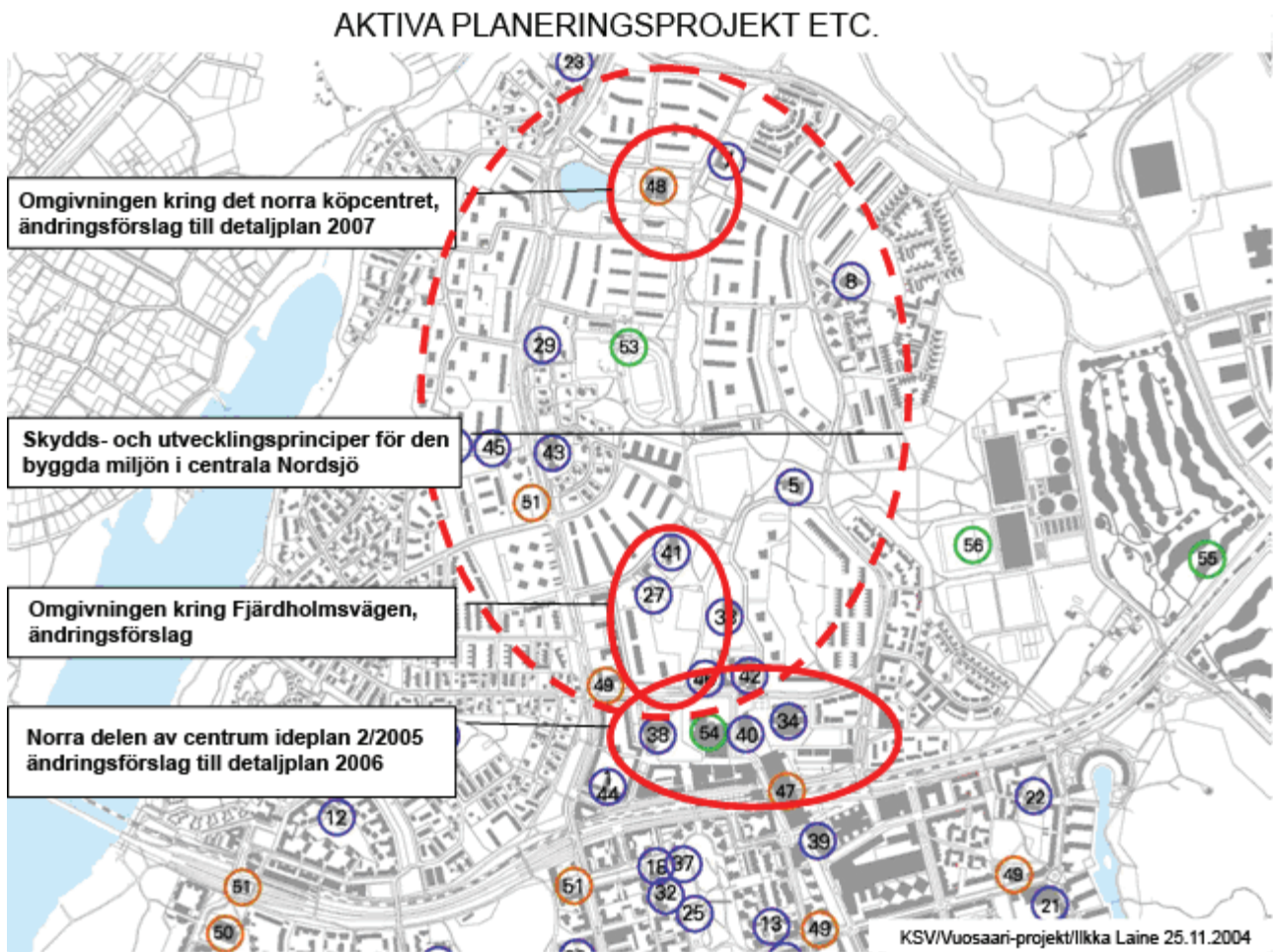

Bild 11: Nordsjö tillgänglighetspilotprojekt stöder aktiva planeringsprojekt i området.

4.4 Utvecklingsområden under perioden 2006 – 2007

De viktigaste utvecklingsområdena för tillgänglighet har prioriterats för perioden 2006-2007. Dessa är Centrum I och Centrum II -områdena, Månsas, Munkshöjden/Munksnäs, Kvarnbäcken, Gårdsbacka och Östra centrum. Prioriteringsmotiveringarna för områdena i centrum ges i avsnitt 4.3 Exempel på pilotområden år 2005.

Motiveringarna för Månsas, Munkshöjden-Munksnäs -området och Gårdsbacka är områdenas betydelse som områdescentra och koncentrationspunkter för service, samt områdenas stora andel seniorbefolkning. Prioriteringen av Månsas-området stöds ytterligare av den lyckade utvecklingsstarten av seniorstigprojektet, samt förbättringsprojekten för köpcentret och dess omgivning. Motiveringen för Kvarnbäcken-området är den stora andelen seniorbefolkning. Östra centrum är ett betydande regioncentrum med en stor koncentration av många slags tjänster. Också seniorbefolkningens andel är stor.

Utvecklingsområdena för perioden 2006-2007 presenteras i Utvecklingsåtgärder fram till år 2011, karta i bilaga 1. De procentuella och absoluta andelarna seniorbefolkning visas på kartan i bilaga 2.

4.5 Utvecklingsområden under perioden 2008 – 2010

Efter de högst prioriterade områdena expanderar utvecklingen till områden som också har en större andel seniorbefolkning än medeltalet eller som har stor betydelse som erbjudare av tjänster, t.ex. områden klassificerade som region- eller lokalcentra i staden.

Det tillgängliga området i centrum utvidgas, så att det omfattar de centrala områdena för offentliga och privata tjänster i Hagnäs, Tölövikens, Kaisaniemis och Tokoistrandens parkområden som centrala rekreatiomsområden, samt Tavastvägen och Helsingegatan med sina stationer och hållplatser. Områdenas prioritering stöds speciellt av parkområdenas centrala läge och av utvecklingsarbetet som startat i Tölövikens parkområde (tillgänglighetskartläggning och definition av utvecklingsåtgärder år 2002). De utvecklingsåtgärder som tidigare definierats för Tölövikens är den utgångspunkt som preciseras i enlighet med de nya och enhetliga tillgänglighetskriterierna.

Områdescentra i Malm och Böle är prioriterade områden på grund av sina tjänster och det stora antalet användare. Drumsö och Hertonäs är lokala centra med stor andel seniorbefolkning. Botby gård och Mellungsbacka har en stor andel seniorbefolkning. I områdenas kartavgränsningar har preliminärt gjorts prioriteringar också enligt byggnadsbestånd och befolkningstäthet. De tydligaste och mest omfattande kvartersområdena för småhus har lämnats utanför avgränsningarna. Denna avgränsning bör göras mera detaljerat då utvecklingen av de enskilda områdena inleds.

Utvecklingsområdena för perioden 2008 – 2010 visas på kartan Utvecklingsåtgärder fram till år 2011, bilaga 1. De procentuella och absoluta andelarna seniorbefolkning visas på kartan i planbilaga.

4.6 Förbättring av separata objekt

De närmiljöer som faller utanför de regionala förbättringsprojekten och som kräver funktioner med specialtillgänglighetsnivå är speciellt viktiga utvecklingsobjekt för tillgänglighet. Till dessa hör:

- Omgivningar kring servicepunkter som erbjuder äldre- och handikappboende samt övriga äldre- och handikapptjänster
- Omgivningar kring servicepunkter för social- och hälsovårdstjänster
- Kollektivtrafikterminaler

Sådana objekt som ligger utanför de föreslagna utvecklingsområdena är talrika (bilderna 7 och 8 i avsnitt 4.2), totalt ca 150 i hela Helsingforsområdet. Jämnt fördelat över verkställningsperioden 2006-2010 betyder detta ca 30 förbättringsobjekt per år. Det verkliga antalet förbättringsobjekt är dock inte så stort, eftersom det ofta är förnuftigt att på samma gång gå igenom ett helt område med flera objekt. Uppgifterna i dessa tabeller innehåller dock inte längre objekt som befinner sig i samma kvarter.

För specialobjektens del bör prioritering i första hand ske i socialverket och hälsocentralen. I dessa ämbetsverk avgörs på basen av den preliminära prioriteringen tillsammans med byggnadskontoret hur specialobjekt skall förverkligas. Igångkörning av specialobjekt kräver verkligt samarbete mellan ämbetsverken och eventuella justeringar av olika prioriteringssynvinklar och verkställningsprinciper för tillgänglighet. Den mest brådskande åtgärden är uppgörandet av socialverkets och hälsocentralens tillgänglighetsprogram.

Förutom kommunala producenter av tjänster omfattar objekten ett flertal tjänster som produceras av organisationer eller privata företag. För dessa strävar Helsingfors för alla -projektet att uppmuntra till utveckling av tillgänglighet. Projektet bidrar vid anskaffandet av information för tillgänglighet samt vid behov vid startandet av tillgänglighetsarbetet.

Banförvaltningscentralen gjorde år 2003 tillgänglighetskartläggningar på persontrafikstationen. Tyngdpunkten vid kartläggningen var tillgänglighetsproblem i anslutning till nivåskillnader. Kartläggningen omfattar förutom det egentliga stationsområdet också lätttrafiklederna till stationen, i enlighet med resekedjeprincipen. Banförvaltningscentralen och staden ansvarar tillsammans för utvecklingen av stationerna. Kartläggningen omfattade inte lokaltrafikstationerna längs Vandaforsbanan som administreras av staden.

Helsingfors stads trafikverk ansvarar för dessa stationer, av vilka stationen i Malmgård ligger utanför de prioriterade områdena. Av metrostationerna ligger Gräsviken och Brändö utanför de prioriterade områdena och pilotområdena. Nämnda stationer bör kartläggas och planeras separat av HST.

Helsingfors Hamn -objekt som skall kartläggas är Skatuddens, Södra hamnens och Västra hamnens passagerarterminaler. Av dessa ingår Södra hamnens terminaler i pilotområdet för år 2005

5 ÅTGÄRDER

5.1 Regionala tillgänglighetsplaner

Tillgänglighet hänför sig alltid till rörelse i miljön. En rörelse- och funktionstillgänglig miljö kan förverkligas endast om alla allmänt använda rutter och objekt, t.ex. offentliga servicebyggnader och kollektivtrafikhållplatser, uppfyller tillräckliga tillgänglighetskrav. Tillgängligheten måste således alltid betraktas regionalt och med beaktande av varje områdes speciella karaktär.

För underlättande av det praktiska tillgänglighetsarbetet bör man alltid i stadens tillgänglighetsplan för behovsbaserat prioriterade områden uppgöra lokala tillgänglighetsplaner som täcker alla offentliga utrymmen som staden administrerar i området. Den lokala tillgänglighetsplanen omfattar en kartläggning av områdets nuvarande situation och på denna baserade lokala tillgänglighetsmålsättningar, t.ex. definition av områden, rutter och objekt som förutsätter specialnivå. Dessutom definieras de åtgärder som krävs i området samt en bestämd handlingstidtabell för dessa.

De lokala tillgänglighetsplanerna fungerar som riktlinjer då ämbetsverken gör upp sina handlingsprogram och handlingsplaner samt budgeterar handlingsarbete. De lokala tillgänglighetsplanerna uppgörs inom Helsingfors för alla -projektet så att alla stadens administrationsenheter som fungerar i området deltar i planeringen. De lokala tillgänglighetsplanerna uppgörs enligt en användarbaserad och interaktiv planeringsmetod som även beaktar behoven hos de intressegrupper som fungerar i området, t.ex. äldre- och handikapporganisationernas representanter, församlingarnas, handelns och affärlivets, fastighetsägarnas samt statsförvaltningens behov.

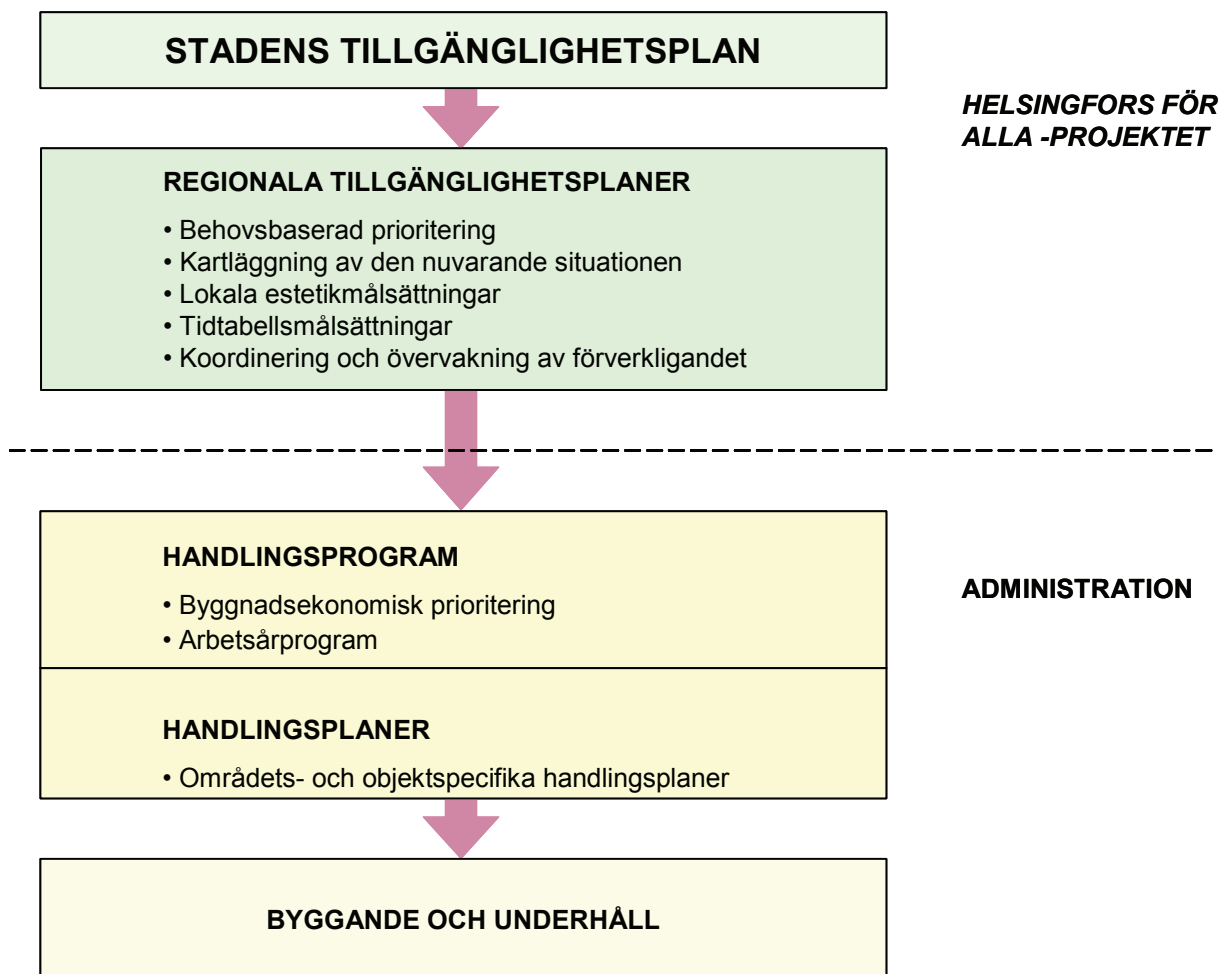

Bild 12: Planeringsnivåer för tillgänglighet.

De lokala tillgänglighetsplanerna är medel med vilka man styr det praktiska förverkligandet av tillgänglighetsförbättringsarbetet i gamla områden, så att det på bästa sätt stöder de mål som uppställts i stadens tillgänglighetsstrategi och i tillgänglighetsplanen.

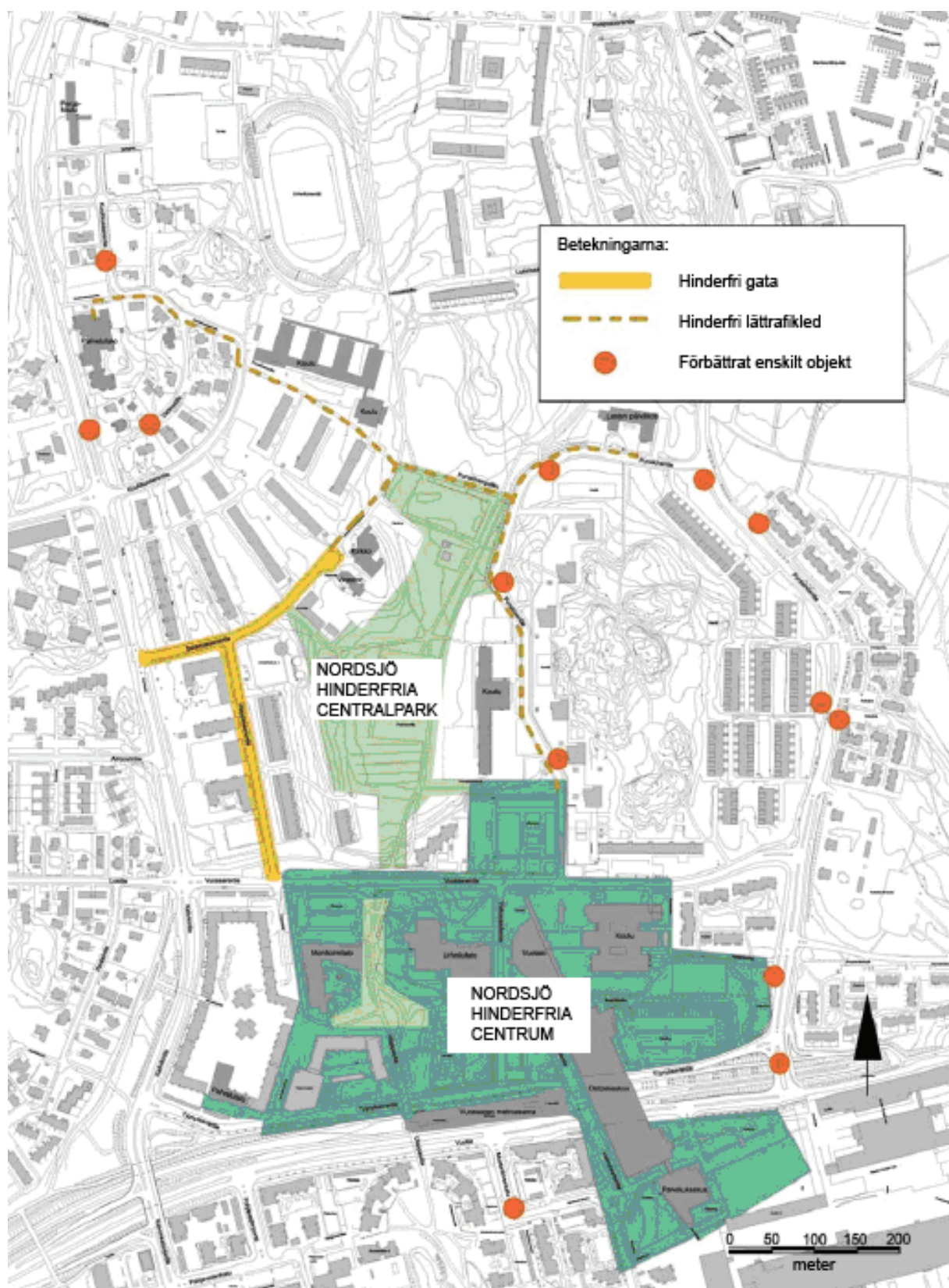

Bild 13: Nordsjö lokala tillgänglighetsplan från år 2002, karta över målsättningar.

5.2 Administrationsspecifik verkställighet

Ansvar för den praktiska tillämpningen av tillgänglighet ligger hos administrationsenheterna, som i praktiken ansvarar för förverkligandet av tillgängligheten inom de områden där de fungerar och har administrationsskyldighet. Detta förutsätter att administrationsenheternas arbete är klart organiserat och att processerna kontrolleras.

Administrationsenheterna bör kontrollera sin verksamhet och sina planeringsanvisningar som påverkar tillgänglighet, samt försäkra sig om att tillgängligheten beaktas i alla skeden av den egna processen. De personer eller grupper som ansvarar för förverkligandet av tillgänglighet följer med arbetet inom sin egen organisation, och rapporterar om detta till Helsingfors för alla -projektet, som informerar och årligen rapporterar om arbetets framskridande till stadsstyrelsen.

5.2.1 Administrationsspecifika handlingsprogram

Varje administrationsenhet bör kartlägga sina ansvarsområden och -byggnader för att utreda deras nuvarande tillgänglighetssituation. Kartläggningen kan också göras för tomter och byggnader i anslutning till den lokala tillgänglighetsplanen, ifall en omfattande lokal tillgänglighetsplan uppgörs för området. Administrationsenheterna bör sköta tillgänglighetsplanen för sina egna åtgärder och deras omgivning i enlighet med målsättningen i stadens tillgänglighetsplan.

På basen av kartläggningsinformationen definierar varje administrationsenhet förbättringsbehovet beträffande tillgängligheten i sina objekt, och gör upp ett eget handlingsprogram för förverkligande av tillgänglighet före år 2011. Handlingsprogrammet bör beakta de behovsbaserade prioriteringar och tidtabells-målsättningar som föreslagits i stadens tillgänglighetsplan och lokala tillgänglighetsplaner.

Administrationsenheterna gör upp egna handlingsprogram inom ramen för sin egen budget. Handlings- och förbättringsprojekt bör i huvudsak ingå i eller anslutas till projekt som ingår i handlingsprogrammet. Om resurser står till buds kan man för förverkligandet av tillgänglighet göra upp ett separat handlingsprogram där de objekt definieras om årligen skall förverkligas. Byggnadsåtgärder som sker på samma områden, t.ex. projekt tillhörande olika ämbetsverk, borde också utföras samtidigt, så att områdets tillgänglighetsförbättringsarbete förverkligas så effektivt och behärskat som möjligt. Förverkligandet-planeringen och det praktiska byggandet sker inom ramen för de årliga handlingsprogrammen.

5.2.2 Administrationsspecifika handlingsplaner

Handlingsplanernas centrala målsättning bör vara beaktandet av tillgänglighetsangelägenheter och garanterande av tillgänglighet vid all planering och allt byggande.

Vid början av handlingsplaneringen bör man alltid försäkra sig om de kvalitetsnivåkrav som tidigare uppställts för ett område, och i detalj definiera de delar, rutter och objekt i planeringsområdet som förutsätter specialnivå, samt deras avgränsning. Vid handlingsplaneringen för områden med specialnivå tillämpas planerings- och dimensioneringsanvisningar för specialnivå, och för alla övriga områden planerings- och dimensioneringsanvisningar för basnivå. Dessa har definierats i SuRaKu-anvisningskorten och kriterietabellerna.

För gamla områden bör man innan planeringen påbörjas utföra en detaljerad tillgänglighetskartläggning för den gällande situationen, eller kontrollera att tidigare kartläggningsdata är tidsenligt, t.ex. ifall flera år har förflutit sedan kartläggning i samband med områdesplan. På basen av kartläggningen definieras utgångspunkterna i detalj för områdets förbättringsplan.

Om förbättringsplaneringen görs i olika delar, t.ex. gatuvis, är det skäl att försäkra sig om att områdets tillgänglighet förverkligas som en helhet och att de hinderfria rutterna bildar en obruten kedja. För att

garantera tillgängliga ruttor bör förbättringsåtgärderna vid behov utvidgas så att de också omfattar det planerade områdets närmaste omgivning.

I handlingsplanen presenteras på en plankarta över hela området de områden, ruttor och objekt som skall förverkligas, samt de åtgärder som dessa kräver. För specificering uppgörs en erforderlig mängd detaljplaner som visar konstruktionernas detaljerade dimensionering samt de material, färger och installationsätt som skall användas. Av detaljplaneringen bör framgå dimensioneringen och toleranserna för konstruktioner som är kritiska ur tillgänglighetssynpunkt, samt använda material och installationsmetoder med en sådan noggrannhet att inga tolkningsmöjligheter uppstår vid byggandet, och att tillgänglighetskriterierna uppfylls. För detaljer som upprepas, t.ex. skyddsvägskonstruktioner, kan reparationsåtgärderna presenteras som typritningar. I specialsituationer bör man i så hög grad som möjligt tillämpa givna anvisningar, trots att t.ex. omarbetningen av gamla miljöer så att de motsvarar de nya tillgänglighetskraven inte alltid är möjlig.

Vid planering och byggande bör rengöringens och underhållets behov beaktas, t.ex. tillräcklig bredd hos leder som underhålls maskinellt, så att underhållet kan garantera ledernas tillgänglighet under varierande betingelser. I forgångarområden på krävande specialnivå bör man alltid vid nybygge utreda möjligheten att installera uppvärmningssystem eller tak, vilket bäst garanterar forgångarområdenas tillgänglighet i vinterförhållanden, samt betydligt minskar den skada maskinellt vinterunderhåll förorsakar på beläggningar och konstruktioner.

5.2.3 Byggande

Vid reparationsbyggande är det speciellt viktigt att noggrannt följa planerna, och förverkliga detaljer som är relevanta ur tillgänglighetssynpunkt inom de måttavvikelser som definierats och tillåts i planerna. Material och produkter som angivits i planen får inte heller bytas på byggplatsen utan planerarens godkännande. Vid planförändringar bör planeraren kunna kontrollera att förändringen inte påverkar tillgängligheten negativt.

Då byggnadsarbetet är klart bör man vid slutgranskningen försäkra sig om funktionen hos och förverkligandet av tillgänglighetslösningarna i enlighet med givna anvisningar.

Tillgängligheten bör förverkligas i offentlig miljö under alla förhållanden. Det är således viktigt att byggplatser på offentliga områden alltid har en trafikarrangemangplan under byggtiden där man beaktar tillgänglighetskraven. Planen bör alltid krävas och kontrolleras då man beviljar grävningstillstånd för byggplatser som är belägna i centrala lättrafikområden eller som annars är betydande eller långvariga.

Leder som går genom eller kring byggplatsen bör vara tillgängliga under alla skeden av byggnadsarbetet. Separata anvisningar angående trafikarrangemangen på gatubyggplatser ges i "Tillfälliga trafikarrangemang på gatuområde." (Finlands kommuntekniska förening r.f., publikation 19/1999). Där ges anvisningar om dimensionering av gångleder, skyddande av byggplatser, vägledning och information så att byggplatsens störande inverkan på den övriga trafiken är minimal.

De viktigaste tillgänglighetsfaktorer för byggplatser är tillräckligt dimensionerade gångleder, gångytornas jämnhet och tillgänglighet, belysning samt skyddande av lederna så att t.o.m. en synskadad person kan röra sig säkert förbi byggplatsen utan att i misstag hamna på körbanan eller byggområdet.

5.2.4 Underhåll

Modifieringen av offentliga platser så att de blir tillgängliga förutsätter att även deras underhåll kan förverkligas, så att hinderfri rörelse är möjlig under alla förhållanden, och att underhållet förbinder sig att förverkliga de förutsatta tillgänglighetsåtgärderna. Redan i planeringsskedet är det viktigt att beakta underhållets krav, och att planera området så att underhåll kan utföras i huvudsak på standardiserat sätt samt med en skälig mängd tilläggsarbete och till en skälig tilläggskostnad.

Vid planering och förverkligande av underhåll bör man beakta den tillgänglighetsmålsättning som uppställts för varje område. Områden med specialnivå kräver mycket hög underhållskvalitet, t.ex. avlägsnande av snö och eliminering av halka, så att hinderfri rörelse på områdena är möjlig under alla årstider och i varierande väderleksförhållanden. Funktionaliteten i områden med specialnivå t.ex. under vinterförhållanden kan förutsätta flera rengöringar, vilket förutsätter att rengöringsarbetet är organiserat på ett speciellt sätt. I områden med specialnivå kan man också använda material och produkter som avviker från det normala, t.ex. informationsskyltar för synskadade, vilket kräver rena och hela ytor. Deras funktion kan inte garanteras med konventionella rengöringsmetoder, vilket innebär att områden med specialnivå kräver utveckling av rengöringsmetoder.

Förverkligandet av tillgänglighet förutsätter att områdena övervakas kontinuerligt och noggrant, så att skador, gropar eller löst material eller föremål som förorsakats av yttre faktorer inte utgör rörelsehinder. Hinder som observerats bör avlägsnas så fort som möjligt. Ett uppvärmningssystem är den bästa garantin för tillgänglighet i fotgångsområden i vinterförhållanden, och minskar i betydande grad skador på beläggningar och konstruktioner förorsakade av maskinellt vinterunderhåll.

Det är viktigt ur tillgänglighetssynpunkt att ett objekt görs tillgängligt i samband med normala underhållsåtgärder. Detta förutsätter att underhållet känner väl till kriterierna för en tillgänglig miljö. Dylåka enkla åtgärder som utförs utan särskild plan är t.ex. kontroll av trottoarers kantsten styp och -höjd, montering av trafikmärken på rätt höjd etc.

5.2.5 Skapande av kostnadsinformation

Information bör insamlas om kostnaderna för tillgänglighetsförbättringsåtgärder vid förverkligade projekt för senare kostnadsadministration av förbättringsåtgärder och som bas för uppgörandet av de årliga handlingsprogrammen. Uppföljningen av handlingsplanernas kostnadseffekter underlättar uppgörandet av stadens tillgänglighetsprogram och handlingsprogram, samt utvärderingen av deras kostnadseffekter under hela handlingsperioden fram till år.

5.2.6 Tillvägagångssätt och innovationer

Att göra staden tillgänglig är en så stor uppgift att alla områden och nivåer i verksamheten måste engageras. Framgångsrikt befrämjande av tillgänglighet innebär nya verksamhetsmetoder, handlingsmodeller, samarbete, utbildning, instruktioner, växelverkan samt nya produkter och planeringslösningar. Avgörande är identifieringen av god praxis och goda verksamhetsmetoder baserat på kännedom om tillgänglighetsfrågor, tillämpning och utveckling av dessa metoder i samarbete mellan administrationsenheterna samt ibruktagande och testning. Tillgänglighet bör i första hand uppfattas som en allmän miljö kvalitetsfaktor, inte som en samling speciallösningar.

Målsättningen att uppnå tillgängliga rutter, vilket utgör basmålet för tillgänglighet, kräver samarbete inom planering och förverkligande. Användarbaserad och kund-/invånarcentrerad är centrala principer vid planering och prioritering av förbättringsåtgärder i anslutning till tillgänglighet. Observationer av goda planeringslösningar och fungerande, nya produkter eller produktutvecklingsideer bör meddelas till alla som är engagerade i tillgänglighetsarbete. Helsingfors för alla -projektet fungerar som ett gemensamt funktionsorgan som samlar in tillgänglighetsinformation, och förmedlar informationen till stadens övriga organ, t.ex. via ett seminarium som anordnas årligen.

6 HELSINGFORS FÖR ALLA -PROJEKTETS OCH ADMINISTRATIONENS ROLLER

I Helsingfors stads organisation fördelas planerings- och byggnadsansvaret för gator och övriga allmänna områden, byggnader och kollektivtrafik samt administrations- och skötseluppgifter på flera olika ämbetsverk och byråer som ansvarar för sin egen del av administration på ett mycket självständigt sätt.

Tillgängligheten i offentlig miljö och offentliga byggnader påverkas i många olika ämbetsverk och byråer, i olika skeden av planeringen. Det är därför viktigt att man för tillgänglighetsarbetet grundat en egen organisation som fungerar inom hela staden, och där alla centrala administrationsenheter för tillgänglighet är representerade.

6.1 Helsingfors för alla -projektet

Helsingfors stadsstyrelse har 15.10.2001 godkänt ett program för stadens tillgänglighetsstrategi under perioden 2001-2010. Härvid beslöt man också att i byggnadskontoret starta Det tillgängliga Helsingfors -projektet (numera Helsingfors för alla -projektet), som ansvarar för uppgörandet av lokala tillgänglighetsplaner, koordinering av verkställighetsarbete, information, rapportering och kvalitetskontroll.

Helsingfors för alla -projektet leds av en projektledare, och arbetet styrs av en styrningsgrupp. Som styrningsgruppens ordförande fungerar byggnadskontorets stadsingenjör, och medlemmarna har utnämnts av stadsplaneringskontoret, byggnadsinspektionsverket, fastighetsverket, hälsocentralen, utbildningsverket och trafikverket samt nämnden för allmänna arbeten. Till intressegruppen hör dessutom representanter för handikapp- och äldreorganisationer, användare (invånare), tjänstproducenter (bl.a. handeln), fastighetsägare, etc. Intressegruppens uppgift är att garantera användarcentrering och kommentering av planer och handlingsprogram.

Samarbetet mellan byråerna har redan stabiliserats bl.a. på grund av SuRaKu-projektet som genomfördes inom Helsingfors för alla -projektet. Deltagarna representerade stadskansliet, stadsplaneringskontoret, fastighetsverket, byggnadskontoret, utbildningsverket, social- och hälsovårdsverket, trafikverket, idrottsverket, byggnadsinspektionsverket, Bostadsproduktionsbyrån och Helsingfors Hamn. Alla ämbetsverks och byråers samarbete behövs fortfarande då man börjar överföra uppställda tillgänglighetskrav till planerings- och byggningsskedet.

Helsingfors för alla -projektet uppställer mål för verkställandet av tillgänglighetsarbete inom hela stadsområdet, och koordinerar förverkligandet av åtgärderna så att arbete som utförs av olika ämbetsverk vid behov kan utföras samtidigt på samma plats.

Inom Helsingfors för alla -projektet kan man vid behov kontrollera innehållet i och tidtabellen för handlingsprogrammet, samt utvärdera förverkligandet inom hela staden. Med hjälp av pilotprogram bör man bedöma kartläggningsmetoder, styrnings-, planerings- och planeringsprocesser, funktionaliteten hos använda kriterier, nivåkrav och planeringslösningar samt handlingskostnader. Funktionerna bör utvecklas på basen av utvärderingen. Efter de första verkställighetsåren görs en mellanbedömning, där man utvärderar de förverkligade lösningarna och justerar planerna. Bedömningen av planerna för verkställande av tillgänglighet och de verkställda lösningarna bör genomföras interaktivt med lokala rörelse- och funktionshämmande och andra intressegrupper.

Helsingfors för alla -projektet bereder finansieringsansökningar till stadsstyrelsen för förverkligandet av sådana projekt som inte är möjliga att genomföra inom ramen för administrationsenheternas tillbudsstående anslag. Helsingfors för alla -projektet rapporterar årligen före 31.3. till stadsstyrelsen om de åtgärder som vidtagits under föregående år och om projektets framskridande.

6.2 Administration

Stadens administrationsenheter ansvarar till största del för tillgänglighetsarbetets praktiska verkställande. Administrationsenheterna bedömer tillgänglighetseffekterna av sitt eget arbete eller tillgängligheten i sina ansvarsutrymmen eller -områden, uppställer målsättningar för sin verksamhet och verkställandet av åtgärder samt ansvarar för underhållet i de utrymmen eller områden för vilka de ansvarar. Bilaga 4 visar ett schema över Helsingfors planerings-, byggnads- och underhållsorganisation.

Stadsplaneringskontoret

Detaljplaneavdelningen

Trafikplaneringsavdelningen

Stadsplaneringskontoret ansvarar för stadens general- och detaljplanering samt för trafikplaneringen. I stadsplaneringskontoret skapas utgångspunkterna för fortsatt planering och byggande. Samtidigt skapas också förutsättningarna för beaktandet av tillgänglighet vid senare planering av offentliga gator och grönområden, tomter och byggnader. Faktorer som påverkar tillgänglighet är bl.a. gators och tomters dimensionering och placering i terrängen samt byggnaders placering i relation till gatan och tomten. Trafikplaneringsavdelningen ansvarar för planeringen av stadens trafikstyrning och beaktandet av tillgänglighet i samband med detta.

Byggnadskontoret

Gatu- och parkavdelningen

Arkitekturavdelningen

HSB-miljöproduktion

HSB-byggherre

Byggnadskontoret ansvarar administrativt för alla stadens offentliga gatu- och grönområden. Byggnadskontoret ansvarar för planering, byggande och underhåll av offentliga områden. Byggnadskontoret har en central roll vid befrämjandet av tillgänglighet i offentliga områden, och därför är det naturligt att också Helsingfors för alla -projektet placeras i byggnadskontoret. Tillgänglighet i gatu- och parkområden bör uppställas som målsättning i all verksamhet, planering, byggande och underhåll som försigår i byggnadskontoret. Förutom offentliga områden planerar och bygger byggnadskontoret byggnader och gårdsområden som administreras av andra administrationsenheter.

Fastighetsverket

Lokalcentral

Fastighetsverket ansvarar för administrationen av alla byggnader och tomter som ägs av staden. Inom fastighetsverket grundades 1.1.2005 lokalcentral-enheten, vars uppgift är uthyrning av stadsägda kontorsutrymmen åt administrationsenheterna, anskaffande av utrymmen, kontroll av kontorsutrymmesinvesteringar och utrymmesuthyrning samt bedömning av fastigheternas värden och reparationsansvar. Lokalcentralen ansvarar centralt för uppgifter som berör anskaffning och reparationer i anslutning till stadsägda fastigheter, i samarbete med de administrationsenheter som ansvarar för fastigheternas användning. Lokalcentralen har således en viktig roll vid förbättring av tillgängligheten för byggnader och deras tomter i samband med fastigheternas anskaffnings-, planerings- och reparationsverksamhet samt deras instruktioner.

Trafikverket

Trafikverket ansvarar för användningen och funktionen i de byggnader och de kollektivtrafikområden som verket administrerar. Trafikverket ansvarar också för tillgängligheten i de byggnader och uteområden som verket administrerar, samt för tillgänglighetsmålsättningen vid nybyggen och reparationsbyggen. Trafikverket gör upp behovsutredningar för nya utrymmen samt utrymmenas reparationsbehov som grund för den projektplanering som sker i lokalcentralen. Beträffande hållplatsområden ansvarar trafikverket för tillgängligheten i de områden som verket administrerar, men planering, byggande och skötsel av hållplatser på gatuområden sker delvis på byggnadskontorets initiativ.

Idrottsverket

Idrottsverket ansvarar för användningen och funktionen hos de byggnader och motionsplatser som administreras av idrottsväsendet. Idrottsverket ansvarar också för tillgängligheten i byggnader och gårdsplaner som verket administrerar, samt för tillgänglighetsmålsättningen vid nybyggen och reparationsbyggen. Idrottsverket gör upp behovsutredningar för nya utrymmen samt utrymmenas reparationsbehov som grund för handlingsplaneringen. Idrottsverket ansvarar för tillgängligheten i de områden som verket administrerar, men byggnadskontoret ansvarar delvis för områdenas skötsel.

Socialverket

Socialverket ansvarar för användningen och funktionen hos de byggnader och gårdsområden som administreras av socialväsendet. Socialverket ansvarar också för tillgängligheten i byggnader och på gårdsplaner som verket administrerar, samt för tillgänglighetsmålsättningen vid nybyggen och reparationsbyggen. Socialverket gör upp behovsutredningar för nya utrymmen samt utrymmenas reparationsbehov som grund för den projektplanering som sker i lokalcentralen.

Hälsocentralen (tidigare hälsovårdsverket)

Hälsocentralen ansvarar för användningen och funktionen hos de byggnader och gårdsområden som administreras av hälsoväsendet. Hälsocentralen ansvarar också för tillgängligheten i byggnader och på gårdsplaner som verket administrerar, samt för tillgänglighetsmålsättningen vid nybyggen och reparationsbyggen. Hälsocentralen gör upp behovsutredningar för nya utrymmen samt utrymmenas reparationsbehov som grund för den projektplanering som sker i lokalcentralen.

Utbildningsverket

Utbildningsverket ansvarar för användningen och funktionen hos de byggnader och gårdsområden som administreras av utbildningsväsendet. Utbildningsverket ansvarar också för tillgängligheten i byggnader och på gårdsplaner som verket administrerar, samt för tillgänglighetsmålsättningen vid nybyggen och reparationsbyggen. Utbildningsverket gör upp behovsutredningar för nya utrymmen samt utrymmenas reparationsbehov som grund för den projektplanering som sker i lokalcentralen.

Helsingfors Hamn

Helsingfors Hamn ansvarar för användningen och funktionen hos de byggnader, konstruktioner och områden som administreras av hamnväsendet. Hamnen ansvarar också för tillgängligheten i byggnader och på offentliga uteområden som hamnväsendet administrerar, samt för tillgänglighetsmålsättningen vid nybyggen och reparationsbyggen.

Byggnadsinspektionsverket

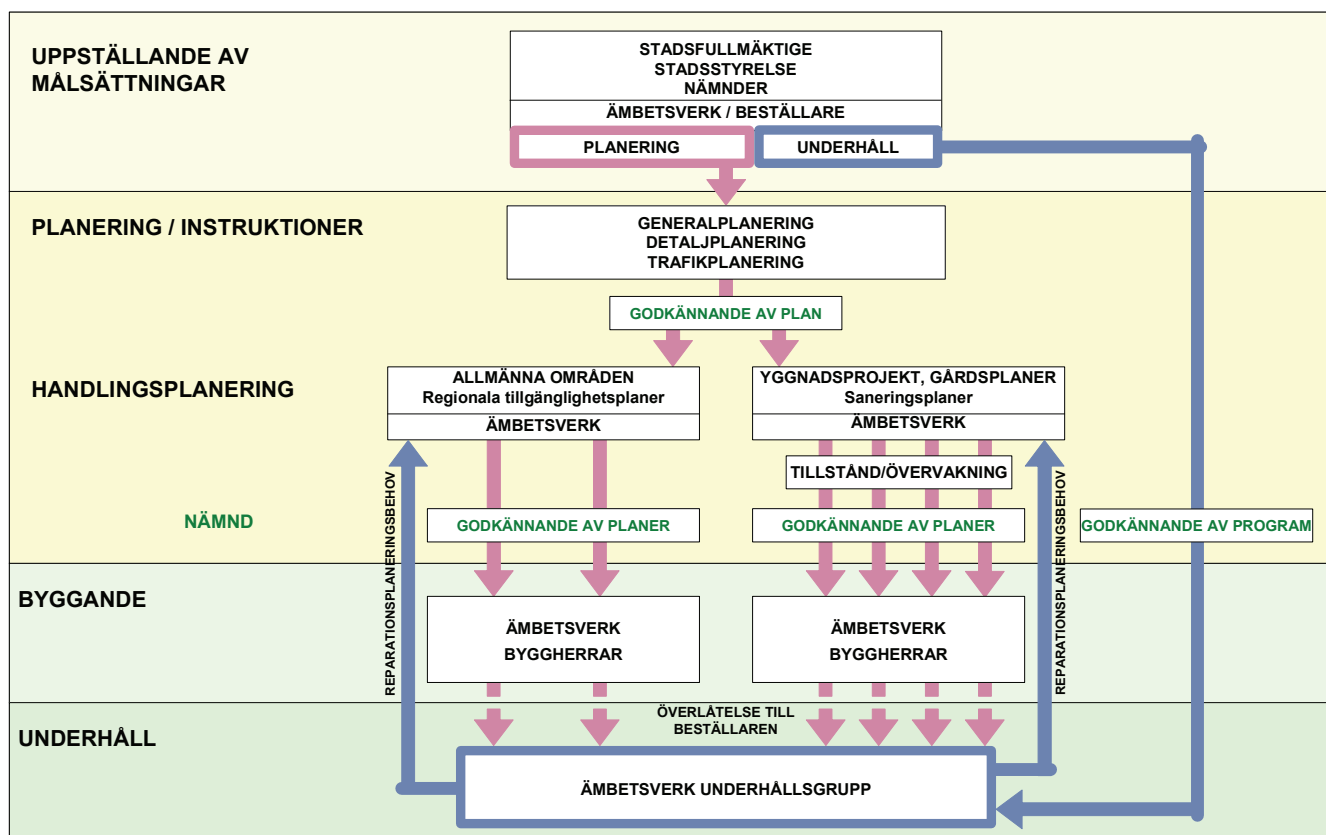
Byggnadsinspektionsverket övervakar planerna och lagenligheten hos uppförda byggnader, konstruktioner, tomter och andra långlivade miljöarrangemang, samt deras kvalitet, även ur tillgänglighetssynpunkt. Dessutom övervakar byggnadsinspektionsverket att stadens offentliga områden uppfyller de uppställda kraven samt förblir tillgängliga och säkra. Byggnadsinspektionsverket har en central roll när det gäller att övervaka att tillgängligheten förverkligas för allt byggande samt alla byggnader och tomter. Byggnadsinspektionsverket kan i sista hand även engagera sig i offentliga områdets tillgänglighet, ifall brister konstateras.

Ekonomi- och planeringscentralen

Ekonomi- och planeringscentralen styr och övervakar stadens bostadsproduktion, och stöder grundförbättringsprojekt. Centralen uppställer allmänna kvalitetsmål för bostadsproduktionen, och stöder förbättringsprojekt för gamla bostadsfastigheter, bl.a. genom att i samband med hissprojekt bevilja understöd för byggandet av hissar och övriga tillhörande tillgänglighetsförbättringar i gamla flervåningshus.

7 TILLGÄNGLIGHETSARBETE

ESTEETTÖMYYDEN TOTEUTUKSEN PROSESSIKAAVIO

7.1 Ansvarskedja för planering, byggande och underhåll

Ett tillgängligt slutresultat påverkas i alla skeden av planerings-, byggnads- och underhållsprocessen. Vid områdesplaneringen med tillhörande trafikplanering skapas de utgångspunkter som till stor del bestämmer den senare planeringen av gator, parker och kvartersområden.

Planlösningar som en gatas placering i terrängen, tomtanslutningar eller en gatas dimensioner kan inte i betydande grad påverkas i senare skeden av planeringen. Om ett gatuområde i planen har placerats i terrängen på ett sådant sätt att det är för brant ur tillgänglighetssynpunkt eller gatuområdet är för trångt för säker placering och separering av funktioner, så är möjligheterna att utföra en korrigering i gatuplaneringskedet mycket små.

Vid gatu- och parkplanering definieras den detaljerade dimensioneringen, utjämnningar, beläggningsmaterial, konstruktioner och utrustning för offentliga områden samt deras placering. Gatu- och parkplaneringen har således en central ställning ur miljötillgänglighetssynpunkt.

I byggnadsskedet skapar man i praktiken miljöns fysiska strukturer. Om byggandet inte noggrannt följer planerna, eller om förverkligandets måttavvikelser överstiger planernas värden, kan gatans beläggningar och konstruktioner bli hindrande. En tillgänglig miljö förutsätter större noggrannhet än tidigare vid byggandet av ledernas beläggningar och konstruktioner.

Planerings- och byggnadslösningar påverkar underhållet. Isynnerhet gatornas maskinella underhåll ställer betydande krav på gatornas dimensionering, konstruktioner och utrustning. Om dessa inte beaktats vid planeringen av gatan kan underhållet försvåras, vilket direkt återspeglas i gatans användbarhet, speci-

ellt i vinterförhållanden. På motsvarande sätt bör underhållet beakta förändrade krav, och bl.a. utveckla sin utrustning på motsvarande sätt.

I planskedet är det viktigt att skapa förutsättningar för tillgängliga förbindelser till offentliga servicebyggnader, speciellt inrättningar som erbjuder hälsovårds-, senior- och handikapptjänster, samt specialboende som hus med senior- och handikappbostäder. Det är dessutom viktigt att förbindelserna från offentliga områden till alla tomter kan förverkligas obehindrat. För tomternas del betonas byggnadsinspektionens uppgift att övervaka att byggnader och gårdsplansområden uppfyller gällande tillgänglighetskrav.

Genom att beakta tillgänglighet och säkerställa lösningarnas funktion i alla skeden av planeringen kan man försäkra sig om att tillgängligheten förverkligas på lång sikt vid allt nybyggande. I gamla områden blir man även i fortsättningen tvungen att göra kompromisser beträffande tillgänglighetskraven, men också vid reparationsplanering och -byggande av dessa bör man beakta tillgänglighet i alla skeden av processen.

Beaktande av tillgänglighet genom hela kedjan förutsätter intimt samarbete mellan de olika administrationsenheterna under processen. Det är viktigt att försäkra sig om att målsättningen bevaras då planeringsskyldigheten flyttar från en administrationsenhet till följande.

7.2 Uppgifter som påverkar tillgänglighet

Åtgärderna som påverkar tillgänglighet är mycket varierande, och är ofta svåra att identifiera. I det följande visas uppgiftshelheter från olika ämbetsverk och olika planeringsskeden där tillgängligheten bör beaktas.

7.2.1 Områdes- och trafikplanering

Planeringen styrs i tillgänglighetshänseende och beträffande övriga krav av Markanvändnings- och byggnadslagen och -förordningen samt av kompletterande bestämmelser till dessa.

Med områdesplanering skapas en ram för senare planering av stadens offentliga utrymmen. Klar observation och orientering i stadsmiljön underlättar rörelse i miljön, och befrämjar tillgänglighet.

Tillgänglighet i nya planeringsområden och områden med varierande markanvändning

I nya områden definieras i samband med områdesplaneringen de områden, rutter och objekt som kräver specialtillgänglighetsnivå. Områden och rutter med specialnivå bör första gången definieras det preliminära planeringsskedet av delgeneralplanen. Denna definition sker i samarbete med planerare, trafikplanerare, handlingsplanerare och med Helsingfors för alla -projektet som koordinerar förverkligandet av stadens tillgänglighetsplan. För andra områden uppställs som målsättning tillgänglighetens basnivå, och förverkligandet följer de anvisningar som angetts för ifrågavarande nivå.

I detaljplanens preliminära planeringsskede bör man kontrollera att de principer och lösningar som definierats i delgeneralplanen kan förverkligas. Speciellt viktigt är att se till att områden och rutter med specialtillgänglighetsnivå kan förverkligas. Detta förutsätter samarbete mellan områdesplanering, trafikplanering och handlingsplanering.

Vid omfattande planförändringar av gamla områden samt vid planer som berör kompletteringsbyggande bör man se till att de tillgänglighetsmålnivåer som uppställts för ifrågavarande område i den lokala tillgänglighetsplanen beaktas. Om ingen lokal tillgänglighetsplan gjorts för området, bör man i samband med reparations- och kompletteringsbyggnadsplaneringen utföra en bedömning av områdets tillgänglighetskrav, och definiera målnivåerna för områdets tillgänglighet. bedömningen bör göras på ett tillräckligt stort område, så att de hinderfria förbindelserna inte bryts då man övergår från området som skall byggas till angränsande områden. Detta görs som ett liknande samarbete som tidigare nämndes för nya planeringsområden.

Funktionernas placering och tjänsternas tillgänglighet

Med funktionernas placering påverkas deras tillgänglighet både då man närmar sig inne i området eller utifrån. Genom att centralisera offentliga tjänster förhindrar man att avstånden mellan servicepunkterna blir oskäligt långt och befrämjar tillgängligheten. Samtidigt bör man skapa förutsättningar för att rutterna mellan servicepunkterna planeras så att de blir säkra och tillgängliga.

Tomter som reserveras för byggnader med offentliga tjänster bör vara tillräckligt stora för alla erforderliga funktioner. Tomterna bör placeras i terrängen på ett sådant sätt att förbindelserna till tomterna inte förorsakar problem, t.ex. på grund av terrängens höjdskillnader eller korsande av trafikleder. Vid planeringen bör man garantera en möjlighet att förverkliga tillgängliga ingångar till byggnaderna, speciellt om tomten har stora höjdskillnader. Faktorer som bör beaktas vid planeringen:

- Tillräckliga utrymmesreserveringar för offentliga servicefunktioner och placering av funktionerna med beaktande av tillgänglighetssynpunkter
- Placering av offentliga servicebyggnader i närheten av goda kollektivtrafikförbindelser
- Säkerställande av tillgängliga och säkra förbindelser från gatan till tomten och byggnadens ingångar
- Säkerställande av förutsättningarna för tillräcklig dimensionering, bra placering och tillgänglighet för följetrafikens och rörelsehandikappades parkeringsplatser i servicebyggnadernas kvarterksområden

Ett fungerande kollektivtrafiknätverk

Förbindelserna från kollektivtrafikens hållplatser och terminaler till offentliga servicepunkter bör ordnas så att de kan planeras säkra och tillgängliga. Faktorer som bör beaktas vid planeringen:

- Placering av linjer och hållplatser så att förbindelserna från kollektivtrafikens hållplatser till servicepunkterna och mellan servicepunkterna är goda
- Placering av hållplatser och terminaler så att de tillåter obehindrat och säkert tillträde till servicepunkterna
- Tillräcklig dimensionering av hållplats- och terminalområden med beaktande av följetrafikens, rullstolsanvändares, barnvagnars och den maskinella rengöringens krav

Gatornas tillgänglighet

Vid områdesplaneringen bör man se till att gatorna placeras i terrängen på ett sådant sätt att de inte är brantare än 5 % i områden med specialtillgänglighetsnivå, och inte brantare än 8 % i övriga områden, vilket är maximilutningen ur tillgänglighetssynpunkt.

Korsandet av gator förorsakar lätt svårigheter, t.ex. för synskadade eller personer i rullstol. Korsningar bör dimensioneras så att olika rörelsesätt kan separeras, och trottoarerna blir tillräckligt långsluttande. Faktorer som bör beaktas vid planeringen:

- Placering av gator i terrängen så att deras lutning i längdriktningen inte överstiger det tillåtna värdet
- Tillräcklig dimensionering av gator och parkeringsplatser för olika funktioner och separering
- Planering av lätttrafikförbindelser så att de blir så lättöverskådliga och säkra som möjligt
- Tillräcklig dimensionering av leder med tanke på maskinell rengöring, och reservering av tillräckliga snöutrymmen utanför lederna.
- Ljusskyltningen av trafiken planeras med beaktande av tillgänglighetssynpunkter.

7.2.2 Planering, byggande och underhåll av offentliga gatu- och grönområden

Planering av gatu- och grönområden

Planeringen av gatu- och grönområden har central betydelse beträffande tillgängligheten i offentliga gatu- och torgområden, platser och parker. Vid handlingsplaneringen av offentliga områden kan man påverka dimensioneringen av gångleder, dimensioneringen av konstruktionsdetaljer, egenskaperna hos beläggingsmaterial, placeringen av möblemang och utrustning, planteringar och belysning. Ur tillgänglighetssynpunkt är det speciellt viktigt att lätttrafiklederna planeras så att de är lätta att överblicka och använda samt hinderfria. Säkerheten vid korsande av gata och skyddsvägsarrangemangets tillgänglighet är speciellt viktiga i omgivningen kring offentliga servicebyggnader.

Offentliga uteområden utgör en kontinuerlig utrymmesserie vars funktionalitet och tillgänglighet förutsätter att rörelse mellan uteområdena kan ske obehindrat. Vid planeringen bör man säkerställa kontinuiteten hos hinderfria förbindelser även till närområden, fastän planeringsobjektet är ett begränsat gatuområde eller en del av detta. Detta är speciellt viktigt vid grundförbättringsplaneringen av gamla gatuområden. Vid planeringen av offentliga områden bör man beakta följande faktorer:

- Tillräcklig dimensionering av områdena för olika funktioner
- Klar placering, separering och markering av funktionerna
- Minimering av ledernas lutning i längd- och tvärriktningen
- Jämnheten och tillgängligheten hos ledernas beläggning
- Tillgängligheten hos ledernas konstruktion
- Tillräcklig och jämn belysning som inte bländar
- Tomtanslutningarnas säkerhet och tillgänglighet
- Tillräckligt antal och tillräckligt stora rastplatser
- Funktion och tillgänglig placering av möblemang och utrustning
- Lämpligt val av växter, och tillgänglig placering av planteringar
- Säkerställande av planernas tillgänglighet

Byggande av gatu- och grönområden

Byggandet och byggnadskvaliteten har en avgörande inverkan på det praktiska förverkligandet av tillgänglighet. Produkter, material och byggnadsmetoder vid byggandet samt byggarnas yrkesskicklighet avgör i sista hand kvaliteten och måttnoggrannheten hos byggandet.

Vid markbyggande har man traditionellt tillåtit relativt stora måttavvikelser. Då tillgänglighetskraven skärps krävs allt större måttnoggrannhet vid byggandet, för att uppnå erforderliga mål. Dessutom måste man vid byggande kunna förutse eller hindra förändringar efter byggandet, t.ex. nersjunkning som kan förorsaka fåror i beläggningar eller lyfta förhöjningar så att de överstiger de korrekta måtten.

Vid byggandet är det också viktigt att se till att byggplatsernas trafikarrangemang och arrangemangen under byggnadstiden är tillgängliga. Lederna bör vara lättöverskådliga och tillräckligt breda. Rörelse i rullstol eller med medhjälpare kring byggplatsen bör vara möjlig, och gångytorna bör vara hinderfria. Det är viktigt att i tid informera om byggplatsernas placering och de olägenheter som dessa förorsakar. Beaktansvärda faktorer vid byggande av gatu- och grönområden:

- Omsorgsfullt förverkligande av planerna
- Kontroll av planförändringar ur tillgänglighetssynvinkel
- Förbättring av måttnoggrannhet vid byggande

- Tillgänglighet under byggnadstiden
- Säkerställande av byggnadskvalitet

Underhåll av gatu- och grönområden

På offentliga platser sker hela tiden förändringar i beläggningars och konstruktioners skick, vilket kan bero på skador, slitage eller annat som förorsakas av yttre faktorer. Vid underhåll är det viktigt att kontinuerligt övervaka ledernas kondition, och så fort som möjligt reparera skadade konstruktioner eller andra skador, så att de inte förorsakar problem eller hinder då man rör sig i omgivningen.

Genom rengöring garanterar man i sista hand att omgivningen förblir tillgänglig. Lösa föremål, t.ex. löst möblemang eller reklamutrustning, avfall, sand eller vatten, samt isbildning och snö på vintern, kan försvåra eller hindra rörelse. Genom rengöring bör man garantera tillräckligt rymliga leder samt beläggningarnas framkomlighet under alla förhållanden. Beaktansvärda faktorer vid underhåll av gator:

- Övervakning av gatu- och grönområdenas kondition och definition av underhållsbehov
- Garanterande av tillräckligt breda gångleder
- Gatumarkeringar, t.ex. skyddsvägsmarkeringar bör hållas synliga
- Ledernas beläggningar och konstruktioner bör hållas tillgängliga
- Konditionen och placeringen av möblemang och utrustning bör möjliggöra tillgänglighet
- Planteringar, deras kondition och placering bör möjliggöra tillgänglighet
- Rengöring av leder, t.ex. avlägsnande av sand och lösa föremål
- Funktionen hos ledernas upptorkning bör ombesörjas
- Avlägsnande av snö och förhindrande av halka på gångleder
- Säkerställande av underhållskvalitet

7.2.3 Byggnader och gårdsområden

Byggandet av hus och gårdsområden kräver tillstånd, där man bör följa Markanvändnings- och byggnadslagen och -förordningen, bestämmelserna och anvisningarna i Finlands byggbestämmelsesamling samt byggnadsinspektionsverket tolkningsanvisningar för tillgängligt byggande. Byggnader berörs inte i detta sammanhang.

Gårdsområdesplanering

Tillgängligheten på gårdsområden har avgörande betydelse då man rör sig från gatan till tomten och från tomten till byggnaderna. Byggande av gårdsområden kräver byggnadstillstånd, till skillnad från gatubyggande. För gårdsområden gäller således bestämmelser och anvisningar som berör tillgängligt byggande, och förverkligandet av dessa övervakas av byggnadsinspektionsverket. Vid nybyggen beaktas tillgänglighet i allmänhet väl, men gamla gårdsområden har ofta rörelsehinder, t.ex. trappor, vilka är svåra att modifiera så att de motsvarar nuvarande krav. Vid planering av gårdsområden bör man speciellt se till att det är möjligt att obehindrat ta sig från gatan till gårdsområdet och från gårdsområdet till byggnaden. Faktorer som bör beaktas vid gårdsplaneringen:

- Tomtanslutningarnas säkerhet och tillgänglighet
- Ändamålsenlig placering och indikering av leder och ingångar
- Tillräcklig dimensionering av gårdsområdet för olika funktioner
- Lyckad placering av följetrafik- och inva-parkeringsplatserna
- Minimering av ledernas lutning

- Jämnheten och tillgängligheten hos beläggningarna
- Tillgängligheten hos gårdskonstruktioner
- Tillräcklig, jämn belysning som inte bländar
- Tillgänglig placering och funktion hos möblemang och utrustning
- Lämpligt val av växter, och tillgänglig placering av planteringar
- Säkerställande av planernas tillgänglighet

Byggande av gårdsområde

Byggkvaliteten har avgörande betydelse då det gäller det praktiska förverkligandet av gårdsområdets tillgänglighet. Produkter, material och byggnadsmetoder vid byggandet samt byggarnas yrkesskicklighet avgör i sista hand kvaliteten och måttnoggrannheten hos byggandet. Beaktansvärda faktorer vid rengöring av gårdsområde:

- Omsorgsfullt förverkligande av planerna
- Kontroll av planförändringar ur tillgänglighetssynvinkel
- Förbättring av måttnoggrannhet vid byggande
- Tillgänglighet under byggnadstiden
- Säkerställande av byggnadskvalitet

Underhåll av gårdsområde

Med renhållning garanterar man i sista hand att gårdsområden förblir funktionella och tillgängliga. Lösa föremål, t.ex. löst möblemang eller avfall, sand, vattenpölar och is kan hindra rörelse och förorsaka hinder på gårdsplaner. Genom rengöring bör man garantera tillräckligt rymliga leder samt beläggningarnas framkomlighet under alla förhållanden. Beaktansvärda faktorer vid rengöring av gårdsområde:

- Garanterande av tillräckligt breda gångleder
- Beläggningar och konstruktioner bör hållas tillgängliga
- Konditionen och placeringen av möblemang och utrustning bör möjliggöra tillgänglighet
- Planteringars kondition och placering bör möjliggöra tillgänglighet
- Funktionen hos gårdsområdets upptorkning bör ombesörjas
- Avlägsnande av snö och förhindrande av halka
- Säkerställande av underhållskvalitet

7.2.4 Övervakning

I Markbygglagens 167 § 2 moment konstateras att en av kommunen utsedd myndighet övervakar att trafikleder, gator, torg och gatuplatser samt parker och uteställen avsedda för vistelse uppfyller kraven på stadsbild och trivsel, och att lätttrafikleder förblir tillgängliga och säkra för rörelse. I Helsingfors har byggnadsinspektionsverket getts detta ansvar. Enligt Helsingfors byggnadsordning bör gators, torgs och övriga motsvarande trafikområdens beläggingsmaterial och övriga konstruktioner planeras och byggas så att de lämpar sig för stadsbilden och särarten i respektive område (Helsingfors stads byggnadsordning 36 §).

Byggövervakningsmyndigheterna övervakar i städer uppfyllandet av lagar, förordningar och myndighetsanvisningar beträffande byggande. Dessutom kan byggövervakningen ge anvisningar och rekommendationer för byggandet som specificerar myndighetsanvisningarna. Byggövervakningen har således en

central roll också vid specificeringen av tillgänglighetsinstruktioner. Dessutom övervakar byggnadsinspektionsverket placeringen av reklamutrustning.

Beviljande och övervakning av tillstånd

Via tillståndsprövningsprocessen övervakar byggövervakningsmyndigheterna att de uppställda kraven beaktas för tillståndsbelagda byggnader, konstruktioner och arrangemang som under en lång tid påverkar miljöbilden. På detta sätt säkerställs också att tillgängligheten beaktas vid planering och byggande. Med tillståndsförfarandet garanteras att infarten till tomter kan ske obehindrat, gårdsområdena uppfyller uppställda tillgänglighetskrav och tillträdet från gatu- och gårdsområden till ingångar kan ske obehindrat, om detta är möjligt med beaktande av utgångssituationen. På samma gång garanteras att byggnadens inneutrymmen uppfyller bestämmelser och krav som berör tillgänglighet.

I samband med övervakningen under byggnadsskedet och slutgranskningen kan man fastställa uppfyllandet av tillgänglighet beträffande byggnader och deras gårdsmråden. Faktorer som bör beaktas vid byggövervakning:

- Uppföljning och övervakning av planens förverkligande
- Övervakning av kvalitetsmålsättningens uppfyllande
- Kontroll och godkännande av tillståndsbelagda lösningar
- Tillståndsspecifika instruktioner för byggande
- Övervakning av tillståndens verkställande

Allmän övervakning av byggnadskvalitet

Förutom tillståndsbelagda byggnader och konstruktioner är det byggövervakningsmyndigheterna uppgift att övervaka byggandets allmänna kvalitet. Därigenom har byggövervakningen en möjlighet att ingripa i byggnadsåtgärder som strider mot givna bestämmelser, även om de inte fordrar tillstånd. Byggövervakningen är således skyldig att vid behov ingripa i uppdagade brister, också beträffande offentliga områden. Byggövervakningen kan bl.a. fordra att anordningar som är farliga eller försvårar rörelse skall avlägsnas från offentliga platser. Faktorer som bör beaktas vid byggövervakning:

- Allmän övervakning av byggnadskvalitet
- Övervakning av tillgänglighet och säkerhet på offentliga platser
- Övervakning av stadsbilden för konstruktioner på allmänna platser

7.2.5 Kollektivtrafik

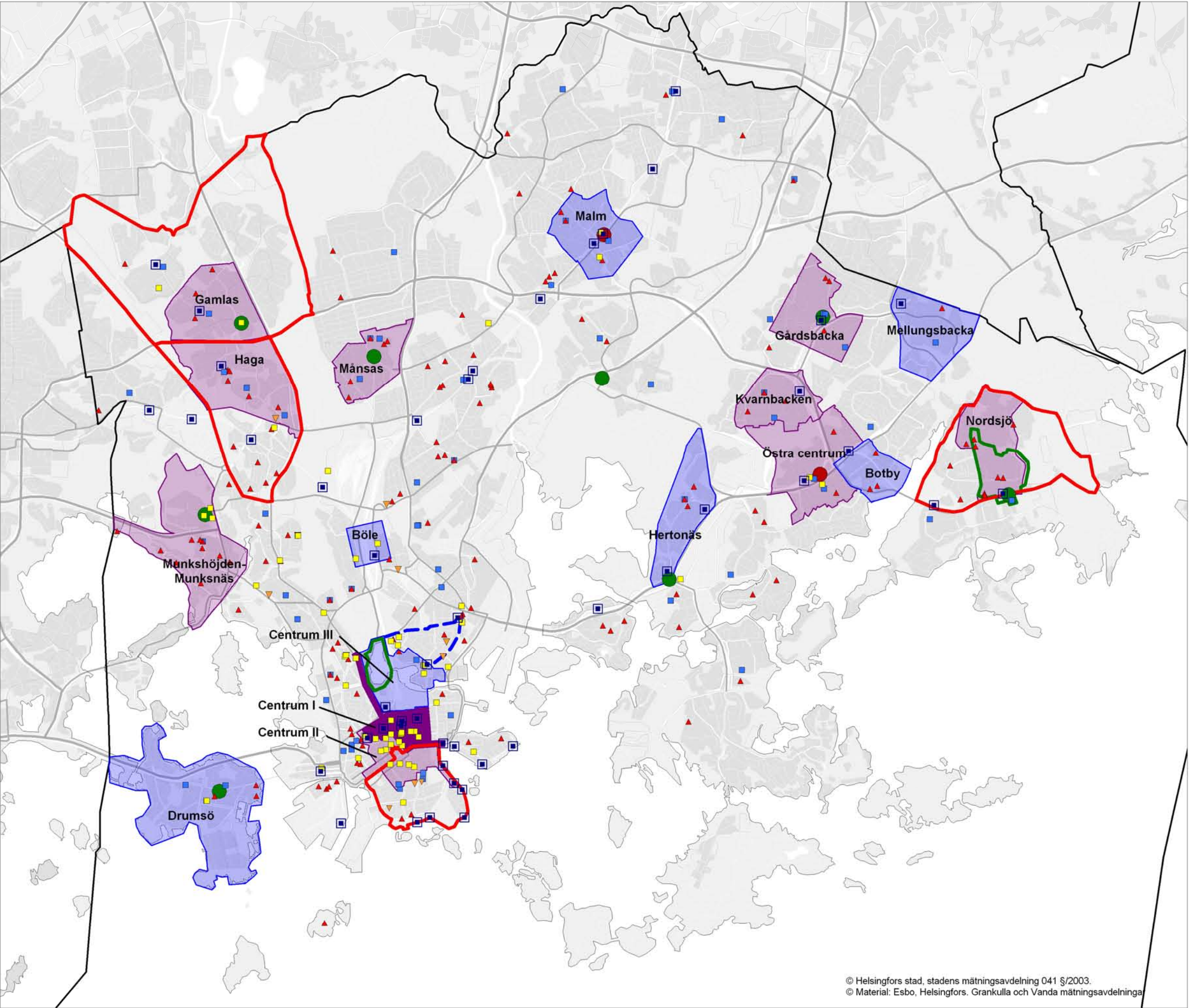
Kollektivtrafiken har en central betydelse som ett demokratiskt samfärdsmedel för alla användargrupper. Genom att utveckla kollektivtrafikens linjesystem kan man befrämja tjänsternas tillgänglighet, och genom att utveckla kollektivtrafikens fordon och hållplatskonstruktioner kan man befrämja dess lämplighet för olika användargrupper. Vid planeringen av kollektivtrafik bör man beakta följande faktorer:

- Ruttplanering med beaktande av funktions- och användarbehov
- Användning av fordon med lågt golv som passar alla användare
- Dimensionering av hållplatser och perronger så att de lämpar sig för fordon med lågt golv, rullstolar och barnvagnar.

8 SAMMANDRAG OCH REKOMMENDATIONER ÖVER DE VIKTIGASTE ÅTGÄRDerna

1. Helsingfors för alla -projektet bör uppställa lokala tillgänglighetsplaner i samarbete med administrationsenheterna och i växelverkan med intressegrupper.
2. Administrationsenheterna bör kontrollera de egna processerna som påverkar förverkligandet av tillgänglighet, och vilka används för att säkerställa tillgänglighet i praktiken.
3. Administrationsenheterna bör komplettera sina egna planeringsanvisningar i enlighet med tillgänglighetskraven som definierats i SuRaKu-projektet.
4. Administrationsenheterna bör finna en lösning på programmeringen och det praktiska genomförandet av sitt eget tillgänglighetsarbete.

"Helsingfors stads tillgänglighetsplan för perioden 2005-2010" -styrningsgruppen föreslår att man under målsättningsåret 2011 utvärderar de uppnådda resultaten, och gör upp en plan för kommande år.

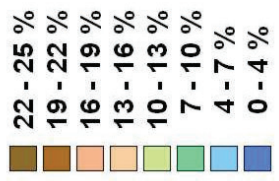
Förbättring av tillgänglighet

- Pilotområden, uppgörande av regionplan 2005
- Centrum I, utvecklingsområde år 2006
- Utvecklingsområden år 2006-2008
- Utvecklingsområden år 2008-2010
- Komplettering och specificering av kartläggningen år 2002
- Regioncentrum
- Lokalt centrum

Miljöer med specialnivå

- Seniortjänster (källa: socialbyrån 2004)
- Kommunala social- och hälsovårdstjänster (källa: socialbyrån 2004)
- Privata läkartjänster, personal över 4 (källa: Seutu-CD 2003)
- Rehabiliteringsanstalter (källa: Seutu-CD 2003)
- Terminaler (källa: Seutu-CD 2003)

Andelen personer av befolkningen över 65 år områdesvis 31.3.2004
som siffror procentandelen och totalantalet personer över 65 år

Helsingfors stad Stadsplaneringskontore
Almo Huhdanmäki 14.9.2004

